
AZƏRBAYCAN AŞIQLAR BİRLİYİ

GÜNÜMÜZÜN USTAD AŞIQLARI

ÜR FAN ƏLİ
(ƏLİ QULİYEV)

Bakı – 2017

Məsləhətçi:

Məhərrəm QASIMLI

Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri,

Əməkdar Elm Xadimi, professor

Nəşrə hazırlayanı və redaktoru:

Musa NƏBİOĞLU

Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin katibi,

Əməkdar Mədəniyyət İşçisi

Günümüzün ustad aşıqları: Ürfan Əli (Əli Quliyev).

Bakı, “Elm və Təhsil” nəşriyyatı, 100 səh. (+8 səh. şəkil)

Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin yeni layihəsi olan “Günümüzün ustad aşıqları” seriyasından nəşr olunan bu kitabda dövrümüzün tanınmış ustad aşığı, Əməkdar Mədəniyyət İşçisi Əli Quliyev haqqında elm və sənət adamlarının söylədikləri dəyərli fikirlər, ona ithaf olunmuş şeirlər və özünün yaradıcılığından seçmələr yer alıb.

4702000000

N – 098 – 2009

Грифли няшр

©Azərbaycan Aşıqlar Birliyi, 2017

ƏLİ QULİYEVİN ÜRFAN DÜNYASI

Adı: Əli. “**Əli**”nin mənası: *ulu, ali, uca.*

Mahalı: Tovuz. “**Tovuz**”un mənası: *ulu oğuzların yurdu.*

Kəndi: Əlimərdanlı. “**Əlimərdanlı**”nın mənası: *ulu kişilərin eli-obası.*

İxtisası: memar. “**Memar**”ın mənası: *uca imarətlərin, abidələrin layihələşdirilməsi və inşası ilə məşğul olan ali dərəcəli mütəxəssis.*

Sənəti: aşığı. “**Aşığı**”ın mənası: *“saz alıb çiyinə elbəel gəzən” (Misra Əli Quliyevindir), ulu dağlar aşıb mənzillər kəsən, saz çalib, söz qoşub toy-düynləri idarə edən ulu sənətkar, ozan.*

Ustadları: Köhnəqalalı aşığı Səməd Mehdiyev və təqdimata ehtiyacı olmayan ulu ozan Ədalət Nəsimov.

Təxəllüsü: Ürfan. “**Ürfan**”ın mənası: *Ulu Yaradanı dərk edəcək qədər ulu bilik sahibi, haqqa doğru yönəlmiş yorulmaz yol adamı, arif, sufi.*

Aşığı Əli Quliyev bütün “ulu”ları varlığında cəmləmiş ulu bir sənətkardır (Hətta soyadı “**Qulu**”nun da dördü üçü “ulu”dur).

Əli Quliyevi Əli Ürfan eləyən ilk növbədə adını daşdığı Ulu İmam Əlinin (ə) müdriqliyini, dürüslüyünü, igidliyini, ən yüksək şəxsi keyfiyyətlərini əxz etməsi, sonra isə Yunis Əmrədən üzü bəri Qurbaninin, Tufarqanlı Abbasın, Xəstə Qasımın, Aşığı Alının, Aşığı Ələsgərin, Yəhya bəy Dilqəmin, Şəmkirli Hüseynin, Hüseyn Bozalqanlıdan üzü bəri bütün Tovuz aşığılarının, o sıradan Əlimərdanlı Aşığı Nəcəf və Aşığı Məhəmməd qardaşlarının ustalığını, Həsənoğludan üzü bu yana türkdilli Azərbaycan şairlərinin – Xətəinin, Füzulinin, Vidadinin, Vaqifin, Zakirin, Natəvanın, Səməd Vurğunun, Osman Sarıvəllinin, Hüseyn Arifin, Məmməd İsmayılın, Zəlimxan Yaqubun... sənət incilərini hava kimi, su kimi sinəsinə hopdurmasıdır.

Əli ilə təxminən 50 ildir yaxınam. 1967-ci ildə o, Politexnik İnstitutunun memarlıq fakültəsinin I kursuna qəbul olunan-

da mən universitetin (o zaman universitet bircə dənə idi) jurnalistika şöbəsinin II kursunda oxuyurdum. Yataqxanalarımız yaxın idi. Arabir Qərb bölgəsinin aşırıqsevər tələbələri ilə bir yerə yığışib saz-söz məclisləri qurardıq. Bir müddət sonra Əli də bizə qoşuldu. Yaxşı çalıb, yaxşı da oxuyurdu. Xalları, gülləri yerində idi. Amma o da tanıdığımız başqa aşırıqlar kimi çalıb-oxuyurdu. Daha çox ustadı Ədalətə bənzəməyə çalışırdı. Mənə elə gəlir ki, Əlinin öz üslubunu, öz xallarını və güllərini tapmasında, indiki Əliyə çevrilməsində onun ixtisasının, memarlıq təfəkkürünün də rolu az olmayıb. Aşığın bugünkü ifasını diqqətlə, peşəkarcasına dinləsək, görərik ki, memarlıqda olduğu kimi, bu havaların da antablementi, arkadası, fasadı, frontonu, tağları, şəbəkəsi var. Hər bir memarlıq abidəsi başqasından seçildiyi təki, Əlinin son 25-30 ildə çaldığı havalar da onun öz dəst-xəttidir. Sənətkarın zəngin içəri dünyasında formalaşan bu memarlıq dəst-xətti olmasaydı, onun çalğısı bu qədər mükəmməl, bu qədər ruhoxşayan, bu qədər əsrarəngiz, memarlıq dili ilə desək, bu qədər arxitektonik olmazdı.

Aşıq Əli saz çalanda onun özü də, dinləyiciləri də əfsanəvi bir aləmə, qapalı bir dairəyə düşürlər: beyindən gələn duyğu siqnalları aşığın ürəyinə süzülür, qanla birlikdə tərədən-dırnağa bütün bədənə yayılır, sol əlin barmaqları simlər, pərdələr üstündə sazın nəbzini tutur, sağ əlin barmaqları təzənəni simlərə toxundurur, gözlər yumulur və beləcə, möcüzəli dairə qapanır. Dinləyicidə də eyni ovqat yaranır: melodiya qulaqlar vasitəsilə beyinə, beyindən ürəyə, ürəkdən də qana keçərək bütün vücudu ehtizaza gətirir. Zavallı dinləyici indi bu sehirli dairədən çıxsın görüm, necə çıxır?! Aşıq Əli elə çağlayır, adamın qanı daşlanır, elə eydirir, adamın ürəyi qopur, İbrahim İlyaslı kimi duyğulu dinləyicilərin sanki qətlinə fərman verir:

*Səsinin sehrindən qara daş yanır,
Bulaqlar dil açır, qayalar çopur...
Elə çağlayırsan – qanım daşdanır,
Elə eydirirsən – ürəyim qopur...*

*Bağrımın başına batan oxdurmu,
Yoxsa ki saplandı xəncər tiyəsi?
Allahın yoxdurmu, Tanrın yoxdurmu,
Tufanan dağılsın, adam yiyəsi...*

*Umud ver, salamat çıxacaq sabaha,
Buna nə göy dözər, nə də yer, aşığı!
Dedim, bir “Ruhani” dilləndir, daha
Demədim, qətlimə fərman ver, aşığı!..
(İbrahim İlyaslı)*

Əli bütün havaların özünəməxsus mahir ifaçısıdır, amma bir çoxları kimi, mənim də aləmində “Dilqəmi” müqəddəs Haçaqayaya bənzər əlçatmaz bir zirvədir. Bu hava Qurbaninin “*Ayrılıqımı çəkib, boynunu əyridir, // Heç yerdə görmədim düz bənövşəni*” misraları qədər misilsizdir. Qurbani haqqında deyiblər ki, o, başqa heç nə yazmasaydı belə, təkcə bu beytlə ədəbiyyat tariximizdə qala bilərdi. Mən bu fikri tam qətiyyətlə Aşıq Əlinin “Dilqəmi”sinə də şamil edirəm.

Bu hava Hüseyn Arifin başından duman qalxızıb:

*“Dilqəmi” çaldın, aman,
Başımdan qalxdı duman...*

Bu hava Xəlil Rza Ulutürkə “Bəli” dedirdib:

*Adına “Əli” dedim,
Sazına “bəli” dedim.
“Dilqəmi” çalan zaman
Aşığa “dəli” dedim.*

Bu havanın bir çalımı Zəlimxan Yaqubu doyuzdurmayıb:

*Gözü nurdan, dizi heydən ayrılıb,
Bəxti yatıb, Günü göydən ayrılıb,
Dostu xanım Yəhya bəydən ayrılıb,
Fələk kəsib kərəmini, bir də çal,
Aşıq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal!*

Şair Sücaət ölümündən azacıq öncə Allah-Təaladan bu havanın eşqinə qaçqınlıq günahının bağışlanmasını diləyib:

*Qaçqın olduq, günah etdik biz, Allah,
Yada qaldı dolandığım iz, Allah,
Bağışlayın Sücaəti, siz Allah,
Əli çalan bir “Dilqəm”in eşqinə!*

Bu hava Alqayıtı özündən alıb, dərdə salıb:

*Səni kimi məni məndən alan yox,
Səni kimi məni dərdə salan yox,
Səni kimi “Dilqəmi”ni çalan yox,
Nalədirmi, amandırmi telli saz,
Rübabdırmi, kamandırmi telli saz?*

İstedadlı araşdırmaçı-jurnalist, publisist, böyük vətənsəvər dostumuz Bəhrüzər Rüstəmov bu havanı belə dəyərləndirib:

“Doğulub boya-başa çatdığı, ərsəyə gəldiyi torpağa hərtərəfli bağlı olan Aşıq Əli bizim insanların bağrından gələn “Dilqəmi”nin mahir və əvəzedilməz ifaçısı kimi şöhrət qazanmışdır. Aşıq Əlinin barmaqlarından süzülən o ulu havacat qanımıza işləyir, türk övladını ehtizaza gətirir və sufi Əlinin xidməti ilə ulu ruhlarımıza yenidən qovuşa bilirik”

Ehtiram İlhamın fikrincə, bu hava yalnız başqalarını deyil, elə Aşıq Əlinin özünü də “əsir-yesir” eləyib:

*Öz nəfsinə hasar olan,
Qara saza əsir olan,
“Dilqəmi”yə yesir olan
Aşıq Əli – ozan baba...*

Belə olan halda mən necə “ağıllı” qala bilərdim ki:

*Bir qara saz qondu ustad döşünə,
Zərif simlər ləlim-ləlim ləlidi.
Huşum havalanıb çıxdı başımdan,
Görənlər dedilər: “Yazıq dəlildir”.*

*Doğrudan dəliyəm, ağlım çaşıbdır,
Kövrək duyğularım aşıb-daşıbdır,
Bir ustad bir sazla qucaqlaşdıbdır,
Sanki biri Məcnun, biri Leylidir.*

*Yəhya bəy dərdini kimə söyləsin?
O gedən gözəli necə əyləsin?
Bəs dəli olmasın Nəsir, neyləsin?
Çalınan “Dilqəmi”, çalan Əlidir.*

Əli Ürfan haqq aşığıdır, vergili bir şairdir. O, şeirlərinin birində deyir:

*Min doqquz yüz əlli yeddi tarixdə
Dəftərim, kitabım, qələmim oldu¹.
Kamil ustadlara qulluq elədim,
Könüllər oxşayan zil-bəmim oldu.*

*Mimdə müttəqilər endi tuşuma²,
Halallıq verdilər zəndi-huşuma,
Misralarım haqdan gəldi guşuma³,
Ümmanlar içində bir gənim oldu...*

Bəli, Əliyə şairlik butası və ürfanlıq 40 yaşında ikən yuxusunda verilib. Onun ürəkoxşayan gəraylıları, qoşmaları, təcnisləri və başqa qoşquları çaldığı ulu havalarla vəhdət təşkil edir, oxucunu, dinləyicini ulu sənətkarın ürfan dünyasına qovuşdurur. Əli Quluyevin poeziyasının və insani keyfiyyətlərinin incələnməsi ayrıca bir söhbətin mövzusudur. Sağlıq olsun!

Nəsir ƏHMƏDLİ

¹ Yəni məktəbə getməyə başladım.

² 40 yaşında müqəddəs ruhlar gözümə göründülər.

³ Guşuma - qulağıma

ÜRUFAN ƏLİNİN ÖZÜ HAQDA DEDİKLƏRİ

Mən, Quliyev Əli Abuzər oğlu 1949-cu ildə Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndində doğulmuşam. 1967-ci ildə orta məktəbi bitirib həmin il Politexnik İnstitutunun memarlıq fakültəsinə daxil olmuşam. 1972-ci ildə ali təhsilimi başa vurub hərbi xidmətə getmişəm. Orta məktəbdə oxuyan illərimdə Alakollu aşıq Səməd Mehdiyevin şagirdi olmuşam. Hərbi xidmətdən gələndən sonra aşıq Ədalət Nəsibova qulluq etmişəm. Sonrakı illər sənətimlə sərbəst məşğul olmuşam.

Beş kitab müəllifiyəm. “Sözdən pənən gətirmişəm” adlı ilk kitabım 2000-ci ildə çıxıb. Çoxsaylı sənədli filmlərdə çəkilmişəm: “Molla Cümə”, “Koroğlu”, “Etnoqrafik etüd”, “Qalalı dağlar”, “Köç”, “Tanrı payım, telli sazım” və s. Dövlətin təşkil etdiyi bütün qastrol səfərlərində, bayram şənliklərində, yubiley konsertlərində iştirak etmişəm. İfa etdiyim 32 solo saz havası milli radiomuzun fondunda qorunur və istifadə olunur. Məşhur “Dilqəmi” və “Ruhani” saz havaları radionun qızıl fondunda saxlanılır.

2003-cü ildə hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev məni “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına layiq görüb. Ailəliyəm, 3 övladım var.

ELM VƏ SƏNƏT ADAMLARI
ÜRFAN ƏLİ HAQQINDA

HƏR USTAD AŞIQ
BİR ÜRFAN DÜNYASIDI⁴

Sevimli sənətkarımız Aşiq Əlinin şeirlər kitabına giriş yazmaq fikrinə düşəndə onunla bağlı duyğular, düşüncələr, yollar, səfərlər, xatirələr, otuz illik dostluğumuz, Tovuz mahalında, Bakıda, Azərbaycanın müxtəlif yerlərində yaşadığımız günlər, aylar, həftələr mənə xəyal dünyasının qanadlarında çox-çox uzaqlara apardı.

Aşiq Xanlar Məhərrəmov, Aşiq Əli Ürfan (Quliyev), Aşiq Aydın Çobanoğlu və mən Zəlimxan Yaqub bu dünyaya təxminən eyni vaxtda gəlmişik. Bu dördlüyün ikisi haqq dünyasında (Allah rəhmət eləsin), ikisi də həyatdadır. Hər dördümüz saza, sözə, ədəbiyyata və musiqiyə eyni vaxtda gəlmişik. Bir otağın dörd divarı kimi bir-birimizə möhkəm bağlı olmuş, qibtə olunası dostluq duyğuları ilə yaşamışıq. Mən bu fikirdəyəm ki, qonaq olduğumuz bu dünyada harada, nə vaxt əlimizə fürsət düşürsə, bu dostluğa layiq olan işlər görməli, addımlar atmalıyıq.

Bu gün əlimə belə bir fürsət keçib. Aşiq Əlinin şeirləri, sənəti və şəxsiyyəti haqqında yazmaq fürsəti. Aşiq Əli həmişə bir şəxsiyyət kimi ləngərli, ağır taxtalı, köhnə kişilərə xas olan oturuşu, duruşu ilə, asta deyib, usta danışmağı ilə mənim diqqətimi çəkib. Aşiq Ədalət kimi bir saz nəhəngindən dərs alasan, onun tilsimindən çıxıb, özünə yeni cığır açıb yol salasan, bu, sənətkardan əsl hünər və istedad tələb edir.

⁴ *Ürfan Əlinin 2015-ci ildə nəşr olunmuş “Bir “Dilqəm”in eşqinə” kitabına yazılmış ön söz.*

Ürfan Əli (Əli Quliyev)

Aşıq Əli bu çətinliyin öhdəsindən gəlməyi bacarıb. Onun saz ifaçılığı artıq sənətdə öz möhürünü vurub, öz yerini tapıb. Ancaq səmimi etiraf edirəm ki, onun “Dilqəmi”si çox dəryalarda mənim çox gəmilərimi batırıb. Aşıq Əli məni öldürmək fikrinə düşəndə həmişə bu havanı çalıb. Bu kitaba daxil elədiyi “Aşıq Əli “Dilqəmi”ni bir də çal” şeirimini onun çaldığı “Dilqəmi” havası yazdırıb. Sonralar mən “Saz” poemasını yazanda “Dilqəmi” fəslini bu seirlə başlamış, onu bu əsərə daxil etmişəm.

Əslində hər böyük istedad sahibi olan aşıq ürfan əhlidi, dərvişdi. Onların heç nəyi yoxdur. Bir sazı var, bir sözü, bir də haqqa bağlanan hörmətləri. Özü demişkən:

*Aşıq Əli deməz yalan,
Eşqə düşüb oldum talan.
Malım, mülküm, varım olan
Sazdan ötrü ölmürəmmi.*

Çox gözəl demisən. Sazdan ötrü ölməsəydin, ruhumuzu diri və duru saxlaya bilməzdin. Sənətin ucalığı, böyüklüyü, sehri, ovsunu insanı öldürəndə insan dirilir. Mövlanə həzrətləri demişkən – xam olan yanır, yanan bişir. Bu da olur sənətin ucalığı, sənəkarın xoşbəxtliyi.

*Bir ah çəksəm küllü-alam əriyər,
Üstümüzə dağlar, daşlar yeriyər.
Dərd əlindən fağır canım çürüyər,
Əylən baba dərviş, sənə gedəyim.*

Baba dərviş hamını özünə yoldaş eləmir. Qəlbi saf, ruhu təmiz, dili və əli halal, qəlbi pak, dünyası geniş olanları, Tanrıya doğru getməyə mənəvi haqqı olanları özünə yoldaş eləyir. Sən də bir dərvişsən, aşıq Əli! Yunus və Hacı Bəktaş Vəli, Mövlanə və Şəms dövrünün yox, Ələsgər və Şəmşir, Bozalqanlı və aşıq Mirzə dövrünün, XXI yüzilin dərvişisən. Bu

dərvişlik sənin sazında, sözündə, oxuduğun havalarda, yazdığın şeirlərdə, keçirdiyin məclislərdə, xalq sevgisində, el məhəbbətindədir. Kitabda toplanan gəraylılar, qoşmalar, təcnilər, divanilər, yazılışmalar, deyişmələr, haqqında yazılan seirlər, şair və aşığı dostlarına həsr etdiyin əsərlər hamısı bu əhli-ürfan dünyasının, dərviş təbiətlərinin çiçəkləri, meyvələridir. Bu çiçəklər he vaxt solmasın, bu meyvələr heç vaxt daddan düşməsin, aşığı Əli.

*Əliyəm, bu həyat qurulub belə,
İnsan yaranıb ki, bir zaman ölə.
Bir aşığı oxudub dinləsən, lələ,
Gətir məzarımın başında dinlə.*

Ölmək hələ tezdi, qəbir evindən söz açma! Yaşa, yarat, sev, sevil, əllərin pərdədən, sinən sazdan, dilin-dodağın layladan, barmağların tellərdən, qəlbin həyat eşqindən ayrılmasın.

Oxucularla yeni görüşün mübarək olsun! Dərviş yolu, ürfan məclisi sənin zamandan-zamana qoşa qanadın olsun!

Zəlimxan YAQUB
Xalq şairi

SAZ DÜNYASININ ÜRFANI

O, tək-cə könlümü köklədiyi saz dünyasının deyil, bütün yerin-göyün ürfan kişisidir. Söz-sənət sərrafı, musiqi və poeziya xiridarıdır. “Dilqəmi”nin, “Ruhani”nin, “Hüseyni”nin bu bənzərsiz ifaçısı sözün həqiqi mənasında sirli-sehirli bir adamdır. Onun barmaqları kimi ürəyi də təkrarsızdır.

Əli Quliyev – Ürfan Əli sinəsində iki min qatardan çox aşıq şeiri, yüzə yaxın saz havası gəzdirən canlı saz-söz ensiklopediyasıdır. Tanrının ona bəxş etdiyi səxavət həm vücudunda, həm də gözündə-könlündə bərqəradır. Hər-dən mənə elə gəlir ki, Ürfan Əli sazın bizim günlərdəki Dədə Qorquddur...

Məhərrəm QASIMLI
Əməkdar Elm Xadimi,
professor

AŞIQ ƏLİ – ÜRFAN ƏLİ

Tarixin müxtəlif dövrlərində sərt sınaqlardan, çətin mərhələlərdən keçən aşiq sənəti Dədə Qorqud əzəmətini özündə yaşadaraq bu günümüzdə gəlib çıxıb. Bu gün yeni inkişaf mərhələsində olan bu sənətin əsas yükü bütün zamanlarda ustad aşığıların çiyinə düşüb. Dövrümüzdə də bu sənət yükünü şərəflə daşıyan ustadlarımız var. Ürfan Əli belə sənətkarlardandır.

Aşiq Əli – Ürfan Əli klassik aşiq ənənələrini böyük ustalıqla yaşadan, bu sənətdə dünənlə sabah arasında etibarlı körpü olan sənətkardır. Günümüzün ustad aşığılarından söz düşəndə ilk yada düşənlərdəndir Ürfan Əli.

Ürfan Əli sənəti həmişə uca tutub, saza könül verib, saza könül verənlərlə olub. Ürfan məclisində çalıb-oxuyub həmişə:

*Beş yüz qanmazdansa, beşcə qanana,
Əli bircə hava çalsa, bəs eylər...*

Ürfan Əli sağlığında ölməzliyini qazananlardandır. Bunu özü də yaxşı bilir və şeirlərinin birində haqlı olaraq deyir:

*Kim məni dansa da öz aləmində,
Elin qarşısında dana bilərmisi?!*

Haqlısan, Ürfan Əli! Özü də bu, təkcə sənin qənaətin deyil, bütün sənətsevərlərin – sənin sənətinə qiymət verənlərin qənaətidir.

Musa NƏBİOĞLU
Əməkdar Mədəniyyət İşçisi

VAR OL, AŞIQ ƏLİ

Əlimərdanlı kəndində aşıq Əlinin həyətində bir tut ağacı var. İrigövdəli, irimeyvəli, şipşirin, yarpaqlarının arası sərçələrlə dolu bir tut ağacı... Bu yaz mən də tut nübarımı orda elədim. O tutun kölgəsində sərinləndim, araq içdim.

Qəribə ağaclardır, tut sğacları. İluzunu budanırlar, budandıqca da hürsüyür, daha tez pər-budaq atır, böyüyürlər... Yəqin ondandır ki, onların kökləri daha uzun, daha şaxəlidir. İndi Əli haqqında söz yazmaq istəyirəm, o tut ağacı yadıma düşür. Deyəsən, o tut ağacına oxşayır aşıq Əli, – iri gövdəsi ilə, müdrik sözləri ilə!.. Bircə şeydə oxşar deyillər: Əli qəlyan çəkir, ağac yox... Əlinin qəlyanının tüstüsü də ki, zamanın dərdləri qədər acı...

Var ol, tut ağacı, var ol, Aşıq Əli!

Məmməd İLQAR

ALDI, GÖRƏK NƏ DEDİ?!

Xalq həmişə ağız ədəbiyyatını kağız ədəbiyyatından üstün sayıb. Sinədən deyənləri, bədahətən deyənləri həmişə öyüb.

Aşıq Əli qara sazı köynəyindən çıxarıb, sinəsi üstündə müs-təkəm edəndə söz də qatarlanıb gəlib. Qafiyə üçün zora düşməyib. fikir qoruna, fikir qarına düşsə də, burada da elmi köməyinə yetib.

Elimlə helm qoşa qanaddır, Aşıq Əlidə. Sazınnan deyə bilmə-diyini sözünnən deyib Aşıq Əli, söz ilə deyə bilməyəndə də, saza üz tutub. Vergili aşıqdır qardaşımız – həm sazında, həm də sözündə.

Ərənlər pirinin əlindən eşq badəsi içib o. Ərəb hürufatını bilməyi, ürfan dünyasına baş vurmağı da təsadüfi deyil – eşq badəsi içdiyindədir.

Aşıq Əlinin qoşması aşiq qoşmasıdır, yazılmayıb – deyilib, sonra kağıza köçürülüb...

Gəraylısı da, təcnişi də eləcə...

Bir var, bizim yazdığımız qoşmalar, gəraylılar, təcnişlər, bir də var, Aşıq Əlinin dediyi qoşmalar, gəraylılar, təcnişlər. Fərq yerlə göy qədərdir – ağıznan kağız qədərdir. Aşıq Əlinin dili axarlı-baxarlı, şirəli-şəkərli təmiz türk ruhuna... (ürfan elmimi də əlavə etsək... daha doğrusu, aşiq Əlinin özü əlavə edir) elmlə, ilhamı qovuşdurur; qoşmaları, gəraylıları, təcnişləri qara saza yovuşdurur. Zamanın qəzalarından sovuşdurur.

Aşıq Əlinin kağızdakı yazısından yaz səsi gəlir, naz səsi gəlir, saz səsi gəlir. Aşıq Əlinin öz səsi gəlir. Sözləri səslidir Aşıq Əlinin. Özü Kərəmdir, sözü Əslidir aşiq Əlinin.

Qardaşımız Əli Quliyev haqqın quludur. Haqq yolunun yolçusudur. Sinəsində saz, dilində Nəsimi, Vidadi, Ələsgər, Bozalqanlı möhürlü söz olan necə olmalıdır ki?..

Ömrünün müdrik çağında aşiq qardaşımız qara sazı sinəsinə basıb, aldı görək nə dedi?

Nə dedi? Özünüz eşidin. Məndən ünvanı göstərməkdir.

Aşıq Əli Quliyev – Ürfan Əli ünvanını...

Akif SƏMƏD
Mart, 2004-cü il

“DİLQƏMİ”NİN MAHİR İFAÇISI

Azərbaycan aşiq sənətinin layiqli nümayəndəsi, mahir ifaçı, virtioz sənətkar Aşiq Əli Ürfan (Quliyev) Tovuz torpağının şöhrətini öz fəaliyyəti ilə daha da artırmış, onu istər ölkəmizdə, istərsə də beynəlxalq miqyasda layiqincə təmsil etmişdir. Gəncliyindən yaradıcılıq axtarışında olan aşiq Əli Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatının, klassik ədəbiyyatın və aşiq sənətinin sirlərinə mükəmməl yiyələnmişdir. Nəsimi, Füzuli, Aşiq Ələsgər, Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Molla Vəli Vidadi və digər görkəmli klassiklərimizin yaradıcılığını bələdliklə təhlil edərək təfsirçi bir sənətkar kimi də şöhrətlənmişdir.

Öz doğulub, boya-başa çatdığı, ərəsəyə gəldiyi torpağa hərtərəfli bağlı olan aşiq Əli bizim insanların bağrından gələn “Dilqəmi”nin mahir və əvəzedilməz ifaçısı kimi şöhrət qazanmışdır. Aşiq Əlinin barmaqlarından süzülən o ulu havacat qanımıza işləyir, türk övladını ehtizaza gətirir və sufi Əlinin xidməti ilə ulu ruhlarımıza yenidən qovuşa bilirik. Aşiq Əli rayonun mədəni həyatında, ictimai tədbirlərində həmişə yaxından iştirak etmiş, istər rayon əhalisinin, istərsə də xalqımızın bədii, mənəvi zövqünün formalaşmasında öz layiqli və sanballı yaradıcı sözünü demişdir. Tovuzda və respublikada nüfuzu olan, Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət aləminin yaxşı tanıdığı görkəmli sənətkarımız aşiq Əli Ürfanı bütün uğurları, başarıları münasibəti ilə ürəkdən təbrik edirəm!

BƏHRUZƏR

ÜRFAŇ ƏLİYƏ İTHAF OLUNMUŞ ŞEİRLƏR

AŞIQ ƏLİ, “DİLQƏMİ”Nİ BİR DƏ ÇAL

Hansı dağdı, zirvəsini qar alan,
Hansı düzdü, çiçəkləri saralan,
Kimdi gedib özgəsinə yar olan?!
Könüllərin sitəmini bir də çal,
Aşiq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Gözlərdolub, kirpiklərə nəm düşüb,
Ortalığa həsrət çöküb, qəm düşüb.
Yaxşı yerdə əlimizə çəm düşüb,
Yəhya bəyin aləmini bir də çal,
Aşiq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Yaz kövrələr, payız ağlar, qış mələr,
Bu möhnətə dağ inildər, daş mələr.
Gözsüz qaldı qaynar gözlü çeşmələr,
Nakam eşqin ələmini bir də çal,
Aşiq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Bundan artıq haray olmaz, ün olmaz,
Bundan ağır ömür olmaz, gün olmaz.
İnsafsızda insaf olmaz, din olmaz,
El dərdini, el qəmini bir də çal,
Aşiq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Gözü nurdan, dizi heydən ayrılıb,
Bəxti yatıb, günü göydən ayrılıb.
Dostu xanım Yəhya bəydən ayrılıb,
Fələk kəsib kərəmini, bir də çal,
Aşiq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Zəlimxanı qəm oxşasın qoy bu gün,
Xallarınla ürəyimi oy bu gün.
Sən ki, varsan, yaxşı keçər toy bu gün,
Ürəklərin həmdəmini bir də çal,
Aşıq Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal.

Zəlimxan YAQUB
Xalq şairi

AY DƏDƏ

Dəyən kimi nur əələndi simlərə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə!
Bir gör, bizi qonaq etdi kimlərə,
Səyahətə varmağa bax, Dədə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə.

Dad o gündən, ömür keçə nəşəsiz,
Əhli-ürfan yaşayarmı peşəsiz?
Bisutunu parçalayır tişəsiz,
Yarana bax, yarmağa bax, ay Dədə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə.

Nə dəryadır – üzür ürək, axır baş,
Yanır kirpik, dolur didə, çatır qaş.
Pərdə-pərdə Əsli deyə tökür yaş,
Sorana bax, sormağa bax, ay Dədə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə.

Gör nə yanır məhəbbətin közünə,
Ata-ana görünməyir gözünə.
Leyli deyib, səhralarda dizinə
Vurana bax, vurmağa bax, ay Dədə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə.

Səlim, onsuz qəddi yaya dönmüşük,
Sitəmindən yengi aya dönmüşük.
Nə zamandı müqəvvəyə dönmüşük,
Möcüzəli qarmağa bax, ay Dədə,
Əlidəki barmağa bax, ay Dədə.

Səlim SİNƏDƏFTƏR

AY ƏLİ

Sözüm yoxdu saqqalına, sinninə,
Sazın səndən cavandımı, ay Əli?
Söz-söhbətin, çal-çağırın duzludu,
Gözyaşların yavandımı, ay Əli?

Bu dünyada dost olanı dost əyirR,
Oğru yola, doğru yola səsləyir.
“Ürfan”ına yağı deyir, dost deyir,
“Məşhərdimi, divandımı, ay Əli?”.

Qara sazdan qaranlığa Ay düşər,
Mən Ay dedim, say, Günəşə tay düşər.
Xan qumrudan xanım gülə pay düşər,
Nəğmədimi, fəqandımı, ay Əli?

Səndən əvvəl kim minibdi atları,
Damağında dastanların dadları.
Ürəyinin cadarları, çatları,
Sulandımı, suvandımı, ay Əli?

Yerin altı bəlli, yerin üstü nə,
Nə durubsab şirin canın qəsdinə?
Akif yansın, boğulmasın tüstünə,
Tüstüdüümü, dumandımı, ay Əli?

Akif SƏMƏD

“DİLQƏMİ”N EŞQİNƏ

Xəstə canım yatağından oyandı,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.
Bəd fikirli xəyallardan yayındı,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.

Saz ruhumu Taxtadüzə yetirdi,
Məlhəm üçün dərdə dərman bitirdi.
Ana südü, dağ çiçəyi gətirdi,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.

Duman-çiskin dərələrdə süründü,
Doğma dağlar qərrib-qərrib göründü.
İçim yandı, od-alova büründü,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.

Telli xanım Yəhya bəylə bərişdi,
Aşiq-məşuq bir-birinə sarışdı.
Qəm sevincə, sevinc qəmə qarışdı,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.

Qaçqın olduq, günah etdik biz, Allah,
Yada qaldı dolandığım iz, Allah,
Bağışlayın Sücaəti, siz Allah,
Əli çalan bir “Dilqəmi”n eşqinə.

SÜCAƏT

ÇALAN ƏLİDİ

Bir qara saz qondu ustad döşünə,
Zərif simlər həlim-həlim ləlidi.
Huşum havalanıb çıxdı başımdan,
Görənlər söylədi, yazıq dəlidi.

Doğrudan dəliyəm, ağlım çaşıbdı,
Kövrək duyğularım aşıb-daşıbdı.
Bir ustad var, sazla qucaqlaşdı,
Sanki biri Məcnun, biri Leylidi.

Yəhya bəy dərđini kimə söyləsin,
O gedən xanımı necə əyləsin?!
Bəs, dəli olmasın, Nəsir neyləsin,
Çalınan “Dilqəmi”, çalan Əlidi.

Nəsir ƏHMƏDLİ

TELLİ SAZ

Aşiq Əli, yox Vətəndə yad daşım,
İstəmərəm, yad tanınım, yadlaşım.
Sən çalanda çözlənir yaddaşım,
Tarixdimi, zamandımı telli saz,
Rübabdırmı, kamandımı telli saz?!

Çaldıqların kirpiyimdə yaşdı, çal,
Elə bilmə ürəyimiz daşdı, çal!
Əsli köçdü, Ərzrumu aşdı, çal,
Çiskindimi, dumandımı telli saz,
Rübabdırmı, kamandımı telli saz?!

Sənin kimi məni məndən alan yox,
Sənin kimi məni dərdə salan yox,
Sənin kimi “Dilqəmi”ni çalan yox,
Nalədimi, amandımı telli saz,
Rübabdırmı, kamandımı telli saz?!

Min illərdi qor gizlədib külündə,
Od qalayıb gözlərimin selində.
Aşiq Cünun, Qoç Koroğlu dilində
Ümiddimi, gümandımı telli saz,
Rübabdırmı, kamandımı telli saz?!

Alqayıtam, səyyah oldum izində,
Parçalanmış qanad gördüm dizində.
Aşiq Əli, “Azərbaycan” sözündə
İlqardımı, imandımı telli saz,
Rübabdırmı, kamandımı telli saz?!

ALQAYIT

ƏLLİNİ TƏZƏCƏ AŞIRAN KİŞİ

Ürfanlıq, pıranlıq qanından gəlir,
Əllini təzəcə aşıran kişi.
Bulağı çağladan, çayı coşdurana,
Dəryanı gözümdə daşırana kişi.

Varmı sənin kimi duyan Dilqəmi?!
Dinirsən, gözündə göllənir qəmi.
Qarlı gədiklərdə qoyub Kərəmi,
Əslini dağlardan aşıran kişi.

Nə deyim sənin tək yollar yorana,
Düşmüşən yay günü qara, borana.
Xəyal dünyasında dağdan arana,
Arandan dağlara daşınan kişi.

Qorqud peymanı var bu məhəbbətin,
Saza könül verən qocalar çətin.
Ürəkdir ocağı eşqin, ülfətin,
O ki ölçülməyir yaşınan, kişi.

Deyirsən, ağsaçlı əmiyəm, əmi,
Yüklənib çiynimə dünyanın qəmi.
Bir gözəl görəndə, gələndə dəmi,
Özü öz sözündən daşınan kişi.

Saz-söz dünyasından silinməz izin,
Keçdin hörgüsündən yaxşının, pisin.
Türfə gözəlləri varmı məclisin?
Danışaq gözünən, qaşınan, kişi.

Babasan, nəvələr görsün xeyrini,
Musa Ələkbərli yazsın şeirini.
Heç kəs verəbilməz sənin yerini,
Düşünsən ağılnan, başınan, kişi.

Musa ƏLƏKBƏRLİ

OZAN ƏLİ, PİR ƏLİ

Ocağından vergi verdi suyunnan,
O əleyhissalam Əli, nər Əli.
Bilən bilir, bilməyən də bilsin ki,
Çiynindədi Həyyu sinin bir Əli.

Basılırmı qeyrət andı, ar andı,
Dağ ürəyin, odlu təbin arandı.
Sözlərində möcüzələr arandı,
İlhamında sehri, sirri görəli.

Ay İncəyurd, özün döşür, dər ya da,
Qədrin bilsə, ver özgəyə, dər yada.
Saz bəsləyib, söz böyüdür dəryada,
Ozan əli, şair Əli, pir Əli.

Rəfail İNCƏYURD

OLAYDIM

Telli saz dillənir Kərəm yanğılı,
Kaş belə sevginin qulu olaydım.
Kərəm dolaşdığı dumanlı dağın,
Mən Əli ünvanlı yolu olaydım.

Əslinin baxtına gün doğaydı, gün,
Çıxaydım yoluna keşiş qaçan gün.
Onu inadından döndərmək üçün,
Sehir, tilsimlə dolu olaydım.

İslam, eşidəydi fələk səsini,
Saza tapşırıydım son nəfəsimi.
Əli çalan sazın ya birəcə simi,
Ya pərdə bağlanan qolu olaydım.

Əbülfət İSLAM

EŞQİNƏ

Bu sabahlar bir qiyamət qopardı,
Saz Əlinin, Əli sazın eşqinə.
Bu misralar kəlmə-kəlmə sinəmdə
Qatarlandı bu avazın eşqinə.

Zilə qalxdı – beçə pərdə sızladı,
Bəmə endi – barmaqları buzladı.
Şah pərdədə ərəb atlar tozladı,
Mənzil kəsdi bu murazın eşqinə.

Qayıbdan bir nida qopdu: paho... pah...
Bu dünyanın şahı qulmuş, qulu şah...
Elə sandım, tüstülənir qul Əmrah,
“Sərvi boylu Səlminazın” eşqinə.

İbdahim İLYASLI

AŞIQ ƏLİ

Mübarək adını gətirib dilə,
Çağırram Göyçədən, ay aşiq Əli.
Əzəldən əyişdi dünya mənimlə,
Vermədi hayıma hay, aşiq Əli.

Hər yandan gözəllər ovladı məni,
Dağlardan daşlara qovladı məni,
Hərəsi bir cürə tovladı məni,
Etdilər ömrümü zay, aşiq Əli.

Məsiməm, “Dilqəmi”n yaranmaz hələ,
“Kərəm”də sən Kərəm, mən oldum lələ.
Özümdən ağırda çəkdiyim şələ,
Yeriyə bilmirəm day, aşiq Əli.

Məsim KƏLBƏCƏRLİ

GÖYNƏDİ

Sən mizrabı elə çəkdin o simə,
Özümdə olmadım, düşdüm tilsimə.
Sənin ruhun gəlib girdi köksümə,
İçimdəki kənd həsrəti göynədi.

Bütün zalı kövsən ətri bürüdü,
Yaylaq köçür, dağdan enən sürüdü.
Qorqud babam Tomris nənəm diridi,
Anaların qız isməti göynədi.

“Yanıq Kərəm” “Ruhani”ylə yarışdı,
Şeyda bülbül qızılgülə sarışdı.
Saz sehrinə küsülülər barışdı,
Göyün yerə ol rüsxəti göynədi.

Aşıq Əli, sazla elə çağladın,
Bu sinəmi “Dilqəmi”ylə dağladın.
Sən Sabiri Tovuz elinə bağladın,
Yurdumuzun tam vəhdəti göynədi.

Sabir ZÖHRƏMANLI

AY ALLAH

Odlanan saziyla bu aşiq Əli,
Ürəyimi çalır, Allah, ay Allah!
Pərdələr üstündə Dilqəm harayı,
Canıma od salır, Allah, ay Allah!

Süzülən qəhqəhə onun barımı,
Görən son tufanı, ilk nübarımı?
Bəlkə, bir hökmlə ixtiyarımı,
Əlimdənmi alır, Allah, ay Allah!

Bu səsi-sədanıfələklər duyub,
Mələklər bu şirin laylaya uyub.
Şiş dağlar başının çiyninə qoyub,
Xəyalanı dalır, Allah, ay Allah!

Heyrət qarışıldı Haqdan payına,
Sonalar baş çəkir səs halayına.
Dünya cavanlaşır simin hayına,
Saz özü qocalır, Allah, ay Allah!

Eldar yada düşür sazın dilində,
Ağız dada düşür sazın dilində,
Möhnət oda düşür sazın dilində,
Məhəbbət ucalır, Allah, ay Allah!

Eldar İSMAYIL

SİNƏMƏ

Aşıq Əli, yaman yatdı sinəmə,
Qayıt kökə, “Dilüqəmi”ni bir də çal.
Ömür ağır dağlarımdan, taxtımdan
Yaddaşımıörkən elə, hör də, çal.

Səmasından baxışlarım iz tutar,
Qürubundan içim-çölüm köz tutar,
Daş abidə, daş qəbirdən söz tutar,
Dərvişsayaq irfaniyə gir də, çal.

Varmaq olmur uzağından, yaxından,
Qaçmaq olmur axarından, axından,
Dözəmmədi yaralarım oxundan,
“Ruhani”ni can verdim yerdə çal.

Həsrətə bax, mücrüsündə yaz ağlar,
Yöndəmsizə, ya arsız az ağlar.
Nəm tutubdu, köynəyində saz ağlar,
Beçə simin güllərini dər də, çal.

Ömür-gün də dənələnib dən oldu,
Havaya bax, çisəklənib çən oldu.
Köç üstəki barxanama yön oldu,
Qar kəsməmiş, gün altına sər də, gəl.

Dünya özü barmağına çaş qalar,
Ocaq ötər, dəmi keçər, aş qalar.
Gül vurmasan, naxış yeri boş qalar,
Qollarını saz boyunca gər də, çal.

Fəxri deyər, gətir başa, qal olsun,
Gül qızların yanaqları al olsun.
Hal-əhvalın şəkər olsun, bal olsun,
Xallarını oxşayıb da, gör də, çal.

Fəxri MÜSLÜM

AŞIQ ƏLİDİR

Şəmsəddinli ocağında, Tovuzda,
Aşıqlığın sirri aşiq Əlidir.
Aşiq Nəcəf ocağından od alıb,
Dəryaların dürrü aşiq Əlidir.

Ozanlaşıb ömrün altmış yaşında,
Qayalaşib qayaların daşında.
Diridağda – ziyarətin başında,
Qurbaninin piri aşiq Əlidir.

Gah atəşə, gah da qara bənzəyir,
Oxu çəkmiş kamandara bənzəyir,
Saz əlində Zülfüqara bənzəyir,
Sazın Yezdan-şiri aşiq Əlidir.

Ay Məzahir, od düşübdür sərt daşa,
Bu, cəhərdir, tamaşadır, tamaşa.
İki ocaq alovlanır baş-başa,
Biri sazdır, biri aşiq Əlidir.

Məzahir ALIYEV

QƏLYAN

Aşiq Əli, qəlyanında çəkdiyin,
Dumandımı, çiskindimi, çəndimi?!
Zülüm-zülüm tüstüləyir tənbəkin,
Gözlərindən yaşmı düşüb, nəmdimi?!

Bu qəlyana odu, közü kim qoyub,
Mizrab, barmaq, ürək, yoxsa, sim qoyub?!
Bu atəşi mənim qədər kim duyub,
Duymayanlar deyir: aşiq dəmdimi?!

Ustad-şəyird yeri-göyü səkirik,
Bağban cuar, biz tənbəki əkirik.
Çəkhaçəkdi, hər nədirsə, “çəkirik”,
Çəkəmmirik, çəkilməyən qəmdimi?!

Cığatələm, yuxu gördüm, yox yozan,
Asimana elçi düşüb bir ozan.
“Kəm-kəsirli” yazıb bizə bəxt yazan,
Yoxsa, bəxtin bəxtim kimi kəmdimi?

Cığatəl İSAQIZI

AY ƏLİ

Dil aç, aşıq, bircə kəlmə oxuynan,
Susub, könlüm dağlayırsan, ay Əli.
Kövrəlirsən, sazın üstə baş qoyub,
Bulaq kimi çağlayırsan, ay Əli.

Oxumursan, dünya mənə dar olur,
Titrək dodaq incə belə yar olur.
Kədər sənin saçlarında qar olur,
“Dilqəmi”ylə ağlayırsan, ay əli.

Qəlbinin səsidə sazın naləsi,
Düşüb qismətinə qəm piyaləsi.
Şəhlənir dağların xallı laləsi,
Dərrib dəstə bağlayırsan, ay Əli.

Çırmayıb qolunu, “Misri” çalırısan,
İnsanın ruhunu candan alırısan.
Girov torpaqları yada salırısan,
Oba-oba yoxlayırsan, ay Əli.

Pərvanəyəm, Vətən mənə Kəbədi,
Könüllərdi şeir-sənət məbədi.
Saza-sözə məhəbbəti əbədi,
Ürəyində saxlayırsan əbədi.

Pərvanə ŞƏM

AŞIQ ƏLİ, BİR “KƏRƏMİ” ÇALGINƏN

Bu dəli könlümün ağlar çağıdı,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.
Görürsən ki, dövran bizə yağıdı,
Xan Kərəmi yad et, yada salginən,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.

Uçurtdu tərlandı öz yuvasından,
Ayrıldı Gəncə tək el-obasından.
Eşq əhli doyardı qəm havasından,
Xan Kərəmi yad et, yada salginən,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.

Ərzurumda birəm-birəm qara bax,
Sinəm üstə tüğyan edən nara bax.
Üzü dönmüş Əsli kimi yara bax,
Xan Kərəmi yad et, yada salginən,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.

Ləliə hanı, karvan çəkə yollara,
Müjdə verə bu pozulmuş hallara.
Qurban olum sazındakı xallara,
Xan Kərəmi yad et, yada salginən,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.

Hamı bilsin, bu, xalqımın ahıdı,
Göydə ünü, yerdə qıbləğahıdı.
Tovuzlu Alayın səcdəğahıdı,
Xan Kərəmi yad et, yada salginən,
Aşiq Əli, bir “Kərəmi” çalginən.

Cavan ALAY

QAYITSIN

Aşiq Əli, bir hava çal,
Küsüb gedən yer qayıtsın.
Çatdır ona, ürəyimdə
Məhəbbəti var, qayıtsın.

Asan deyil duman olmaq,
Güümaansıza güman olmaq,
El içində yaman olmaq,
Mənə gəlir ar, qayıtsın.

İsmayılı salıb oda,
Barı, məni salsın yada.
Bu dünya da, o dünya da,
Olub mənə dar, qayıtsın.

İsmayıl SƏFƏROĞLU

AŞIQ ƏLİYƏ

Sazın üstə, sözün üstə
Balası tək əsən baba.
Özü burda, ötkəm ruhu
Tarixlərdə gözən baba.

Ocaq çatar löyün-löyün,
Atəşinin odu yeyin.
Öz əliylə taleyinin
Qədərini yazan baba.

Sevdasından durmaz geri,
Tutar göyü, yaxar yeri.
Yol adlayıb əyri-əyri,
Düzcə yolda azan baba.

Öz nəfsinə hasar olan,
Qara saza əsir olan,
“Dilqəmi”yə əsir olan,
Aşiq Əli – ozan baba.

Ehtiram İLHAM

“DİLQƏMİ”

Telli sazı köklə yenə qəm üstə,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.
Dillənsin telli saz, dinsin bəm üstə,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.

Sən çaldıqca dağlayırsan sinəmi,
Yığılıb köksümdə illərin qəmi.
Kırpıqlar gizlədir gözümdə nəmi,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.

Yerindədi zənguləsi, zil, bəmi,
Möhürünü vurdu saza “Dilqəmi”.
Sanki özün yaşayırsan Dilqəmi,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.

Barmaqlar gəzdikcə telləri bir-bir,
Vurursan gül üstə gülləri bir-bir.
Dillənsin qoy sazın dilləri bir-bir,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.

Nazim heyran olub sən çalan saza,
İstədi könlündən keçəni yaza.
Ruhumuz qərq olsun o xoş avaza,
Aşıq Əli, “Dilqəmi” çal, “Dilqəmi”.

Nazim ƏHMƏDOĞLU

**ÜRFAN ƏLİNİN POETİK
YARADICILIĞINDAN SECMƏLƏR**

GƏRAYLILAR

HANI

Aman Allah, sazlı-sözlü,
Təkə-türkman elim hanı?
Koroğlu tək nərə çəkən,
Əsəd kimi dəlim hanı?

Toyda-şanda hərdən-hərdən,
Söyün kimi şiri-nərdən,
Gah Nəcəfdən, Ələsgərdən,
Söhbət açan dilim hanı?

Torpaq yedi neçə canı,
Xəyyat kimi növcavanı.
Bay olmasın bu dünyanı,
Mirzə kimi ləlim hanı?

Seyr eylədim bağça-bağı,
Gah aranı, gah da dağı.
Sevdiyimə bahar çağı
Gül uzadan əlim hanı?

Ötüb keçdi şirin dəmim,
Üzür məni qüssə-qəmim.
Xoş söhbətli Bağır əmim,
Sinədəftər Səlim hanı?

Ürfan deyər, getdi karım,
Neçə ustad sənətkarım.
Dar ayaqda mədətkarım,
Şahi-mərdan Əlim hanı?

DƏRDİN ALIM

Ürəklərdə yuvam qalsa,
Sözüm ölməz, dərdin alım.
Ayrılığın şirin dəmi,
Ola bilməz, dərdin alım.

Gəl, baş qoyum dizlərinə,
Söhbət qatım sözlərinə.
Yaş ələnsə gözlərinə,
Üzüm gülməz, dərdin alım.

Kəmənd eylə hər telindən,
Çıxar məni qəm selindən.
Aşiq Əli dərd əlindən,
Hala gəlməz, dərdin alım.

YAŞAYASAN

Bu dünyada insan kimi,
Varın ola, yaşayasan.
Sağlam canın, səxavətin,
Barın ola, yaşayasan.

Ürəyindən qəmlər silən,
Asta dinib, incə gülən,
Ey süd əmib, bir dərd bilən
Yarın ola, yaşayasan.

Xeyirliyə açıla dan,
Səndən iraq ola nadan.
Əli deyər, ol Xudadan
Kərin ola, yaşayasan.

ƏLLƏRİNƏ

Sevdiyim, gəl bir salam ver,
Əlim dəysin əllərinə.
Başın söykə sinəm üstə,
Sığal çəkim tellərinə.

Mən deyənə adət eylə,
Gəlişini xəlvət eylə,
Könül açan söhbət eylə,
Qurban olum dillərinə.

Qurulubdu taxtı-tacım,
Sənsən mənim ehtiyacım.
Görən gündən anam, bacım,
Elçi düşüb ellərinə.

Haqqa sarı düşüb yolum,
Gül-çiçəkdi sağım, solum.
Əliyəm, gəl bağban olum,
Üzdə bitən güllərinə.

OTAĞINDA

Gəl, ey canan, mehmanım ol,
Bu könlümün otağında.
Məlhəm eylə, çox dərdimin
Dəvası var dodağında.

Çıx seyrinə bu aləmin,
Həmdəmi ol şirin dəmin.
Nə tapıbsan dərdi-qəmin
Viran qalmış yatağında.

Aşiq Əli sizin elə,
Gəlib, bu dəm düşməz ələ.
Gəl, qulaq as, “Sarıtel”ə,
Dadı qalsın damağında.

YOLUM DÜŞSƏ O DAĞLARA

Axır vaxtlar xəyal məni
Yaman çəkir uzaqlara.
Gözəllərin yığnaq yeri,
Durnagözlü bulaqlara.

Yada qalıb yurdum-yuvam,
Düzələrmə abı-havam.
O gün ola, elim-obam
Karvan çəkə yaylaqlara.

Mən Əliyəm, yaylayaram,
Ağ sürülər haylayaram.
Qurban kəsib paylayaram,
Yolum düşsə o dağlara.

İTƏR OLDUM

Ay bivəfa, səni gördüm,
İnan ki, birtəhər oldum.
Öz oduma özüm yandım,
Ol Kərəmdən betər oldum.

Yada saldım keçən dəmi,
Qatıb dərdə, yedim qəmi.
Səndən ayrı kaman kimi
Sızım-sızım ötər oldum.

Əliyəm, ay gözəl Leylim,
Uçub qondu sana meylim.
Ucuz tutdun məni, neylim,
Mən də gözdən itər oldum.

DODAĞINDAN

Mən ki, sənin aşiqinəm,
Bir busə ver yanağından.
Şəkkin varsa, bağla gözüm,
Çıxım eşqin sınağından.

Yad sözünə süzməginən,
Əlin məndən üzməginən,
Belə soyuq gəzməginən,
Bu beş günlük qonağından.

Gəl, Əliyə çəkmə dağı,
Dörd yanımı alıb yağı.
Susuz qalıb könlüm bağı,
Sirab eylə dodağından.

OLMUŞAM, GƏL

Bir qayğısız tifil kimi,
Çeşmi-giryən olmuşam, gəl.
Çıxıb eşqin bazarına,
Gör bir nələrlə almışam, gəl.

Bulud könlüm gah tutulur,
Gah boşalıb, gah da dolur.
Könül sevən göyçək olur,
Sana meyil salmışam, gəl.

Ay, Əlinin nazlı yarı,
Kəsmə məndən etibarını.
Sən Allah, dur, bizə sarı,
Gözüyolda qalmışam, gəl.

BAĞLAYIBDI

Qanlı fələk sinəmizi
Dönə-dönə dağlayıbdı.
Yıxıb hicran çeşməsini,
Bizə sarı bağlayıbdı...

Mən qalmışam bağça-bağsız,
Həm aransız, həmi dağsız.
Könlüm Göyçə, Qarabağsız
Qəm köçünü haqlayıbdı.

Uyu, qara baxtım, uyu,
Tarix mənə tutdu toyu...
Aşiq Əli illər boyu
Vətən deyib, ağlayıbdı.

ÖLMÜRƏMMİ?!

Haqdan gələn naxış-naxış
Sözdən ötrü ölmürəmmi?
Xal düşməyənlə al yanaqlı
Üzdən ötrü ölmürəmmi?

Hanı Əsli kimi canan,
Kərəm təkəni oda yanan.
Bir baxışdan mətləb qanan,
Gözdən ötrü ölmürəmmi?!

...Məni yada salan dostlar,
Küsgün könlüm alan dostlar,
Köçən köçüb, qalan dostlar,
Sizdən ötrü ölmürəmmi?!

Aşuq Əli deməz yalan,
Eşqə düşüb, oldum talan.
Malım-mülküm, varım olan
Sazdan ötrü ölmürəmmi?!

ÇAY İÇƏRDİM

Vaxt varıydı, gözəllərə
Qoşmalardan don biçərdim.
Könlüm tutan qız axtarıb,
Neçə oba, el keçərdim.

Yazın burnu görünən tək,
Dağlar çənə bürünən tək,
Qapıdan qar kürünən tək,
Yaylaqlara köç edərdim.

Əliyəm, lap erkən durub,
Dərviş sayax yollar yorub,
Aşıqların söhbət qurub,
Sərin-sərin çay içərdim.

GÜLƏRMOLA?

Bizdən gedən bizim ellər
Bir də ələ gələrmola?
Üzümüzə gələn ellər
Üzümüzə gülərmiola?

Hanı Göyçə gözəlləri,
Qoşam qoşma, qəzəlləri.
Küskün yarın ağ əlləri
Qanlı yaşım silərmiola.

Aşıq Əli müdəm ağlar,
Viran qaldı baxça-bağlar.
Ulu Tanrı, ulu dağlar
Düşmənin bağrın dələrmola.

QOŞMALAR

BİTİRSİN GƏRƏK

Aşığam deyönlər kamil ustaddan,
Dərsini tam alıb bitirsin gərək.
Baxmasın kim deyir, görsün nə deyir,
Hərədən bir kəlmə götürsün gərək.

Bismillah eyləyib məclisə getsə,
Almasın aqlını hər boyu bəstə.
Əzəl başlayanda “Divani” üstə,
Mövlamı dilinə gətirsin gərək.

Saz alıb çiyinə elbəel gəzən,
Olmasın hər fitə şıdırğı süzən.
Tənəli söz gəlsə şəninə bəzən,
Boğazdan içəri ötürsün gərək.

Ay Əli, köhləni gəmirsin cilov,
Dünyanın şərtinə qalmasın girov,
Sənət yollarını alsa qar-qırov,
Odlu nəfəsiylə əritsin gərək.

MƏNİM

Aşıq Xanların ölümünə

Ay ellər-obalar, vaxtsız-vədəsiz
Köç etdi sənətdə sirdaşım mənim.
Düşüb yatağından, çəkildi qeybə,
Ömür sarayımdan bir daşım mənim.

Cavan ikən ömrü yetdi sona hey,
Qəssal qəss eylədi dümağ dona hey,
Əlim çatmaz, ünüm yetməz ona hey,
Qovuşdu torpağa qardaşım mənim.

Dəfn oldu uzaqda, çəkdim əl-aman,
Ruhum ayrı düşdü, halımdı yaman.
Mənim də vaxt-vədə yetişən zaman,
Boylanar o səmtə başdaşım mənim.

Köçdü bir tərəfi, bilsin Ədalət,
Min yerdən gözünü silsin Ədalət,
Ağlatsın “Kərəmi”, gəlsin Ədalət,
Car olsun aləmə göz yaşım mənim.

Əliyəm, olmazdı “İncəgülü”dən,
Düşən döy “Leylisi” “Sarıtel”indən.
Uçub getdi məndən, Tovuz elindən,
Xanlar kimi, aşıq yoldaşım mənim.

GƏLMİŞƏM

İlyas Tapdıqa

Dağlaroğlu demiş, təşbeh misalda
“Dağlar, sizə baş əyməyə gəlmişəm”.
Qoynundakı müşki-ənbər ətrini
Bir doyunca iyləməyə gəlmişəm.

Səhər-səhər şəh üstündə gəzməyə,
Məlhəm üçün hər çiçəkdən üzməyə,
Nazlı yarın tellərinə düzməyə,
Güllüyünə gül dərməyə gəlmişəm.

Əli deyər, bizlərə göz yumandan,
Gileyliyəm çərxi-dönmüş zamandan.
İzin versən, zirvəndəki dumandan,
Bir yaxasız don geyməyə gəlmişəm.

BİR AZ

Məmməd İsmayıla

Ay Məmməd, gəl, çıxmaq göy çəmənlərə,
Gün çıxmamış şəhə bələnək bir az.
Gəlsin görüşünə söz adamları,
“Bahar” bulağında əylənək bir az.

Bir ağac altında məclis qurulsun,
Dostlar sağlığına badə vurulsun.
Keflənən olmasın, keflər durulsun,
Açaq aynımızı, şənlənək bir az.

Samovar dəmləsin bir gözəl mələk,
Qismət qapımızı açıbdı fələk...
Oxusun aşıqlar, bir hala gələk,
Sazın havasına dəmlənək bir az.

Əliyəm, axşamı açaq savağa,
Nə gələr yatmaqdan ələ, ay qağa?
Şeirdən dəm vuran düşsün qabağa,
Sözün ələyində ələnək bir az.

TÜRK QILINCI TÜRKÜN SAZI, AMAN HEY...

Ey Türk əri, hanı atın, yarağın,
Düşmənlərə tapdaq olub torpağın.
Enib Şuşa qalasından bayrağın,
Ürəyimdən qanlar axır yaman hey,
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

Qəm püskürür, alovlanır içim, oy,
Yollar açın Xan Murğuzə, keçim, oy,
Məlhəm olan sularından içim, oy,
Dodaq yanır, dil darıxır yaman hey,
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

Yağım sönməz, Mustafa Türk gələ də,
Hayəsləri yer üzündən silə də,
Xocalını düşündükcə hələ də,
Təpəmizdən tüstü çıxır yaman hey,
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

Gör nə vaxtdan xam xəyalə dalmışığ,
Ondan-bundan boş-boş vədlər almışığ.
Bir dığanın çəngəsində qalmışığ,
Bu hal canım oda yaxır yaman hey,
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

Qoy düz baxsın gözümü zə gözü mü z,
Söykək olsun sözü mü zə sözü mü z.
Gün ağlayaq özü mü zə özü mü z,
Yurd-yuvamız yaddan çıxır yaman hey...
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

Ürfan deyir, gəlin keçək mətləbə,
Tədbir görək, əldə edək qələbə.
Müjdə verək Kərbəlayə, Hələbə,
El təhnizi bizi sıxır yaman hey...
Türk qılınıcı türkün sazı, aman hey...

BƏHMƏN VƏTƏNOĞLUNA

Bir gün Gəncədə Bəhmən Vətənoğlu ilə görüşdük. Gəncə qonaq evinin qarşısındakı bağda gözəl bir çayxanada oturub, başladıq dərdləşməyə. Və nələrədn, nələrədn söhbət açmadıq?... O cümlədən, Aşıq Şəmşir əmidən... Ayrılan məqamda şair məndən qəfil soruşdu:

- Ay aşıq, bir sənətkar kimi, sənə Kəlbəcərin getməsi necə təsir etdi?

Cavab vermədim. Altı-yedi ay keçəndən sonra cavabımı bir kağız parçasına yazıb ona göndərdim. Amma cavab gəlmədi. Sən demə, Bəhmən dünyasını dəyişibmiş... Allah rəhmət eləsin!

Ay Bəhmən, Kəlbəcər gedəndən bəri,
Qəlbimin sızlayan yarası oldu.
Çiçəkli Dəlidağ – ağırlı yerim,
İstisu gözümün qarası oldu.

Heyif, Taxtadüzü tapdadı “derder”,
Cənnətməkan idi o torpaq, o yer...
Ceyran bulağından bir udum su ver,
Vurğunun məlhəmi, çarası oldu.

Gəl, düşüb axtaraq qoca dünyanı,
Şəmşir kimi aşıq hardadı, hanı?
Sözü gah başımın şöhrəti, şanı,
Gah da ki, cibimin parası oldu...

Gəlmir Sücaətin səsi-sorağı,
Qəmin qucağında qalıb varağı.
Dünən qəmxanəmin yanan çırağı,
Bu gün axirətin çırağı oldu...

Əliyəm, aldandıq yağlı dillərə,
Düşməni ayaq aldı bizim ellərə.
Dağılıb, dərbədər olduq çöllərə,
Günümün ağı yox, qarası oldu...

AY NƏNƏ

Bir göyçəli məclisini başa vurduqdan sonra taxt üstündə əyləşən 80 yaşlı nənədən soruşdum:

- Ay nənə, səni az da olsa, əyləndirə bildimmi?

O, köksünü ötürüb, dedi:

- Sağ ol aşıq, elə çalib-oxudun ki, Göyçənin bütün toy məclisləri gözümün önünə gəldi... Nola, ay oğul, ömrümün bu çağında o yerlər qayıda, mənə o qara sazınla Göyçədə dəfn edəsən.

Bu şeir o sözlərin təsirindən yarandı.

Darıxma, gün gələr, qayıdar Vətən,
Sevincdən gözlərin dolar, ay nənə.
Bir oğul tapılar hardasa bir gün,
Düşməndən qisasın alar, ay nənə.

Nəyini görmüşük hələ dünyanın?
Çox eli qarışıb selə dünyanın...
Belədir adəti, belə, dünyanın,
Gah boşalıb, gah da dolar, ay nənə.

Yenə könül oxşar Göyçənin gülü,
Sancılar buxağa süsən-sünbülü,
Şuşada Vaqifin “Xarı bülbül”ü,
Meylini bizlərə salar, ay nənə.

Gün gələr, o gözəl günün eşqinə,
Azdıgın dumanın-çənin eşqinə,
Qalxıb o dağlara, sənəin eşqinə,
Əli bir “Qaraçı” çalar, ay nənə.

BİR ANA HARAYI YANDIRDI MƏNİ

Oğul-qız şəhidli, yurdsuz, didərgin,
Bir ana harayı yandırdı məni.
Baxışı həsrətli, duruşu gərgin,
Bir ana harayı yandırdı məni.

Köçdü başdaşına müqəddəs adı,
Şirin bayatısı ağzımın dadı.
“Dilqəmi”n naləsi yandırammadı,
Bir ana harayı yandırdı məni.

Əliyəm, gecələr çəkdiyim ündən,
Ərşdə mələklər də deyindi məndən.
Xal düşdü qəlbimə o qəmli gündən,
Bir ana harayı yandırdı məni.

ÜNÜMSƏN, AYƏ

Sevincli, kədərli dəmir bir qəfəs,
Acılı-şirinli günümsən, ayə.
Özgəni isidən isti bir nəfəs,
Özümü göynədən ünümsən, ayə.

İlham quşum uçub getməz sərimdən,
Nadan əhli keçə bilməz bərəmdən,
Yanıb kül olmaqda “Yanıq Kərəm”dən,
Sən demə, yüz illər önmüşəm, ayə.

Əliyəm, el gəzib söz dənləməkdən,
Tükənib kəşkilim nanu-nəməkdən,
Oturub-durduqca dastan deməkdən,
Özüm bir dastana dönmüşəm ayə.

KÖÇƏNLƏRDƏNƏM

Zülmətdən göz açıb, nuri-cahanı,
Seyr edib, zülmətə köçənlərdənəm.
Bir mələk eşqinə fani dünyada,
Hidayət yolunu seçənlərdənəm.

Sıdq ilə sadıqəm, Sadiq qolunda,
Ruhum geşt eyləyir sağ-ı-solunda...
Şahi-Mərdan, Şiri-Yəzdan yolunda
Canından, qanından keçənlərdənəm.

Əliyəm, aşiqəm o min bir ada,
Bıət eyləmərəm münkiri-yada.
Usaran, çəkılən Şama piyada,
Tiğ ucundan abi içənlərdənəm.

BİLMİRƏM

Dolanıb dünyanı gəzirəm hələ,
Gələcək başıma nələr, bilmirəm.
Bələyimi anam tutub bələdi,
Kəfənimi kimlər bələr, bilmirəm.

Dərim haqq yolunda soyulan zaman,
İçim günahlardan yuyulan zaman,
Çismi-canım xaka qoyulan zaman,
Kimi ağlar, kimi gülər, bilmirəm.

Əliyəm, qəm üstə inləyən siməm,
Mey süzün, məst olum kəmçiyəm, kəməm.
Məndən soruşmayın nəçiyəm, kiməm,
Yaxşısını Xaliq bilər, bilmirəm...

YERDƏYƏM

Dostum, soruşursan haralardasan,
Lalələr al xələt geyən yerdəyəm.
Qızılgül eşqinə fəğan eyləyib,
Bülbüllər özünü öyən yerdəyəm.

Yenə də ruhumu tərpədib sazım,
De, nədən başlayım, de, nədən yazım.
Kürün qırağında Pənahlı Kazım
Təkcə bir öyəcni yeyən yerdəyəm.

Mən Topdağdağanda yayaq gəzəndə,
Xanlar əylənərdi Körpü gözündə.
Bostandan oğrunca qarqız üzəndə,
Dədəm əllərimə döyən yerdəyəm.

Görüm, Əzrayılı od tutub yana,
Bir şair ömrünü yetirdi sona.
Alay bulağında, Alaydan mana
İftixar qoşmalar deyən yerdəyəm.

Az tapınar aşiq olan evində,
Arıyıb-axtaran tapar həvəndə.
Çaylağın sağında, kolun dibində
Bənövşə boynunu əyən yerdəyəm.

Əliyəm, sən demə çıxanda yaza,
Gözəllər özünü çəkərmiş naza.
Könlümü açanda sevdiiyim qıza,
Yox deyib qəlbimə dəyən yerdəyəm.

Hər bir günahını əfv eyləmişəm,
Bəlkə də, sevgilim, səhv eyləmişəm.
Rəssam təbiəti təsvir edəndə,
Mən səni şeirimlə vəsf eyləmişəm.

DUMAN GƏLƏ, ÇƏN GƏLƏ

Turan aşığı Maksuda

Aşiq Maksud, gəl, Turana varmamış,
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə.
Bir zümzümən ürəyimi oydu, oyy,
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə,
Qoy üstümə duman gələ, çən gələ.

Bu nə haray, bu nə ündü, ay lələ,
Bu nə saat, bu nə gündü, ay lələ,
Fələklərin tası çöndü, ay lələ.
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə,
Qoy üstümə duman gələ, çən gələ.

Elə yandı, odlar doldu dərimə,
Elə yandım, kimsə dönməz yerimə.
Yenə hicran quşu qondu sərimə,
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə,
Qoy üstümə duman gələ, çən gələ.

Hayqır görüm, ağır ellər qovuşsun,
Yağı düşmən yurd-yuvamdan sovuşsun.
Əllərinlə dərdli sərim ovuşsun,
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə,
Qoy üstümə duman gələ, çən gələ.

Aşiq Əli, ömür bağın biçərəm,
Zaman gələ, əcəl camın içərəm,
Vaxtlı-vaxtsız bu fənadan köçərəm.
Öldür məni, bu dağlarda dəfn elə,
Qoy üstümə duman gələ, çən gələ.

BU CEYRAN

Bəxtəvərə düşəm, Allah eşqinə,
Dərdimin loğmanı ola bu ceyran.
Qulac qollarını sala boynuma,
Ruhumu əlimdən ala bu ceyran.

Yaz gələ, sökülə dağların qarı,
Çıxıb seyr eyləyək göy yaylaqları.
Kəpəzdən boylanıb Göy-Gölə sarı,
Mənimplə xəyala dala bu ceyran.

Yəhya bəy oyana, dərə gülləri,
Dostu Xanım yana tökə telləri.
Ay Əli, yığnala, Şəmkir elləri,
Yaralı “Dilqəmi” çala bu ceyran.

DÜNYANIN

Adəmnən Xatəmə işi-peşəsi
Çəkməkdi insanı dara dünyanın.
Nahaqqın yerinə, haqq zülüm çəkir,
Görən, gözü baxır hara dünyanın.

Düşəndə başından ədalət taçı,
Kimə qılinc çəksə, olmaz əlacı.
Bir günü şirindi, bir günü acı,
Bir üzü ağ, biri qara dünyanın.

Ay Əli, üstündən atmamış səni,
Əldə oyuncaq tək tutmamış səni,
Bu qara torpağa qatmamış səni,
Savabı-sirrini ara dünyanın.

GÜLƏ MƏN

Eşq əhlini qəmli gördüm həmişə,
Görmədim ki, bir ürəklə gülə mən.
Bülbül ölər, həmdəm olar gül xara,
Lənət dedim o vəfasız gülə mən.

Bahar fəsli gül qoxuyan o yada,
Salam verdim, nələr saldı o, yada.
Meylim quşu yatmış yarım oyada,
Müjdə verəm o sevdiyim Gülə mən.

Əli deyər, nə bağçamda gül ola,
Nə də qonub bülbül gülə gül ola.
Gül toxununb xalçalara gül ola,
Heyran qalam hər naxışa gülə mən.

DAĞ OLAN KƏSİN

Görünməz gözünə nə dövlət, nə var,
İçində dağ boyda dağ olan kəsin.
Bu dünya gözündə cənnətə dönər,
Kefikök, damağı çağ olan kəsin.

Qan tökən qan içər, qəlbi bulanmaz,
Qisas qiyamətə heç vədə qalmaz,
Fələyin işindən xəbərdar olmaz,
Ayranı çalxanıb yağ olan kəsin.

Ay Əli, gədədan olsa şahən da,
Dolaşmaz söhbəti dildə-dahanda.
Üzü ağ olan döy yeddi cahanda,
Böyüyünün üzünə ağ olan kəsin.

BƏS EYLƏR

Etibarlı dostdan, əsil qohumdan,
Bir nəfər qeydinə qalsa, bəs eylər.
Fironluq eyləyib, mənəm deyəni,
Tale tərəqqidən salsa, bəs eylər.

Düşmən kölgəsində yeyib yatanı,
Namərdə dil verib, mərdi satanı,
Çuğulluq eyləyib, ara qatanı,
Əcəl əlimizdən alsa, bəs eylər.

Yaranmış, bərludu hərə bir cana,
Canım verrəm mənə candan yanana.
Beş yüz qanmazdansa, beşcə qanana,
Əli bircə hava çalsa, bəs eylər...

EL ARASINDA

Ustadsız aşığın sazı kök almaz,
Dolaşar barmağı tel arasında.
Naşı qəvvəs düşsə dəli çaylara,
Axar çör-çöp kimi sel arasında.

Səxası yoxdusa, axçalı bəylər,
Bilmirəm, bu qədər dövləti neylər?!
Kim kimə əl tutub, yaxşılıq eylər,
Yaşayar ürəklə dil arasında.

Əliyəm, dolanıb fani dünyanı,
Səninçün bəslədim bu şirin canı.
Sayə sal üstümə, ya Kərəm-kanı,
Bir təmiz ad alım el arasında.

OLMAZ

Belə bir məsəl var, el arasında,
“Əsildən törəyən, bic adam olmaz”.
Ürəyində Tanrı xofu gəzdirən,
Hidayət yolunda kəc adam olmaz.

Gədədan gözləmə nə xeyir, nə kar,
Nə ilqar, nə iman, nə namus, nə ar...
Söz bir olan yerdə olar etibar,
Məhəbbət güc gələr, öc adam olmaz.

İnsan bir fəsil tək açılıb, solar,
Tutduğu əməlnən söylənib qalar.
Ay Əli, kişinin sözü bir olar,
Düz çıxar vədinə, ləc adam olmaz.

YAŞLANMADINMI

Ey könül, mənimlə aranda, dağda,
Alaçıqlar qurub qışlanmadınmı?
Arıflər yanında başda əyləşib,
Nadanlar yanında dışlanmadınmı?

Elə bir ümmansan, nəm sənə neylər,
Cansız pərvanəsən, şəm sənə neylər,
Sən ki, eşq əhlisən, qəm sənə neylər,
Qəmi içə-içə yaşlanmadınmı?

Ürfanam, hicranmı yandırır için,
Böylə nə ağlarsan de, için-için.
Yüklənib karvanın, yellənir köçün,
Söylə, bu fənadan xoşlanmadınmı?

DURNALAR

Qanad çalib yazın oğlan çağında,
Xoş gəldiniz bizim elə, durnalar.
Bir xəbər söyləyin Bağdad elindən,
Elə darıxmışam, elə...durnalar...!

Sizi gördüm, nələr gəldi əynimə,
Yenə qəm libası geydim əynimə.
Əhdim var, çin olsun, qonun çiydimə,
Bir əl çəkim siyah telə, durnalar.

Ərz edim, İsrasfil çalınca surun,
Laçın yığnağından aralı durun...
Xətasız yer seçib, yurd-yuva qurun,
Enməyin hər düzə, çölə, durnalar.

Dağılsa sürbəniz, tutular dağlar,
Çaxnaşar buludlar, doluxub ağlar.
Sönər qəlbimdəki alovlu çağlar,
Qərq olar gözlərim selə, durnalar.

Şikəstə Vaqiflə Vidadi xəstə,
Sizi vəsf eylədi dəstəbədəstə.
Dövr edin onların məzarı üstə,
Bir məqamdı, düşüb ələ, durnalar.

Əliyəm, üz tutun Murğuzə sarı,
Tökülüb seyr edin göy yaylaqları.
Mənə xoş müjdələr gətirin bəri,
Haçan qayıtsanız belə, durnalar.

YANA BİLƏRMİ?

Şeirdən bixəbər olan kimsənə,
Sözü dərk eyləyib, qana bilərmə?
Oxuyub, şeirimdən şirələnməyən,
Uçub söz bağına qona bilərmə?

İçim köz yığını, dərin bir dərə,
Qəm odu səpmişəm gəzdiyim yerə...
Pərvanə mənim tək gündə min kərə,
Düşüb eşq oduna, yana bilərmə?

Əliyəm, yollar var göz aləmində,
Sırlı bir aləməm söz aləmində...
Kim məni dansa da öz aləmində,
Elin qarşısında dana bilərmə?!

ƏYƏNDƏN OLMA

Bacarsan, bir işi öz məqamında,
Düzüb-qoşandan ol, əyəndən olma!
Kimə nə söz desən, üzbəüz deynən,
Dalınca danışıb, deyəndən olma!

İndi hörmət edib, hörmət görən də,
Qalıb insanların mində birində...
Cavan vaxtı ayaq döyüb yerində,
Qocalıb başına döyəndən olma!

Xar olma bülbülən gül arasında,
Dastan ol dodaqnan dil arasında.
Əliyəm, özünü el arasında,
Quru bəylər kimi öyəndən olma!

KÖÇDÜ DEYƏRLƏR

Görməsən kasıbı, imkan olanda,
El içində sənə çaşdı, deyərlər.
Fağır-füqəranın qeydinə qalmaq
Hacıya varmaqdan başdı, deyərlər.

Ruhu düzgün olar varsız adamın,
Torbası boş olmaz arsız adamın.
Səxasız, kərəmsiz, karsız adamın,
Ürəyi ürək yox, daşdı... deyərlər.

Gün gələr, gərdişin pozular başı,
Heç nəyə yarımaz zəri, daş-qaşı.
Ömür sarayımın sökülər daşı,
Əli də fənadən köçdü deyərlər.

GƏZİRƏM

Dünyanın sakit bir guşəsində mən,
Olmağa yurd-yuva, ocaq gəzirəm.
“Ac qurd təki qənim üstə ulayan”,
Qoç Koroğlu kimi qoçaq gəzirəm.

Zamanın əlində oldum oyuncaq,
Loxmam daşa döndü əzib uduncaq.
Dərim bir torvadı, əzam oduncaq,
Şəllənif yanmağa ocaq gəzirəm.

Əliyəm, olaram axırı əzəl,
Çürüyüb torpağa qarışan xəzəl,
Bu dünya öyündə gözəldən gözəl,
Anamın qoynu tək qucaq gəzirəm.

ALACAQ

Dostlar, vaxt gələcək, ötüşən aylar,
İllər məni sizdən xəbər alacaq.
Seyrinə çıxanda göy çəmənlərin,
Güllər məni sizdən xəbər alacaq.

Doğudan batıya tutanda üzüm,
Dirənib yollara, yol çəkir gözüm.
Hardasa düşəndə söhbətim, sözüm,
Dillər məni sizdən xəbər alacaq.

Gəlsə guşunuza bir kövrək avaz,
Orda nəfəsim var, dinləyin bir az.
“Dilqəmi” üstündə dillənəndə saz,
Tellər məni sizdən xəbər alacaq.

Küləklər oyanıb, əsib-coşanda,
Buludlar oynayıb, dağlar aşanda,
Şimşəklər çaxanda, çaylar daşanda,
Sellər məni sizdən xəbər alacaq.

Mən Əliyəm, gecə-gündüz andığım,
Ocağında çıtıx-çıtıx yandığım,
Dünən doğma, bu gün qərib sandığım,
Ellər məni sizdən xəbər alacaq.

OLMAYA

Güllər bər-bəzəkdi çəmənliklərə,
Gül çəmənsiz, çəmən gülsüz olmaya.
Gözəllər belinə kəmər qurşaya,
Bel kəmərsiz, kəmər belsiz olmaya.

Qalxıb yaylaqlara ellər tökülə,
Axıb dərələrə sellər tökülə,
Yarın gərdəninə tellər tökülə,
Tel gərdənsiz, gərdən telsiz olmaya.

Əliyəm, dəftərsiz, sözüm var hələ,
Söyləyəm, eşidib, el-mahal bilə.
Elin yığnağına aşıqlar gələ,
El aşıqsız, aşıq elsiz olmaya.

GƏZƏSƏN GƏRƏK

Dərdimin loğmanı olmaq istəsən,
Lələm, o dağları gəzəsən gərək.
Əzib, dərmanıma qatmağın üçün,
Dəlidağdan bir gül üzəsən gərək.

Çəkin dilboz atı, gəzin Dilcanı,
Vurgun tək dolaşın Mili, Muğanı.
Seyr etmək istəsən Azərbaycanı,
Quş olub, göylərdə süzəsən gərək.

Aşiq Əli, günün xub keçsə harda,
Gedib dövrənini sürəsən orda.
Elə ki, qocaldın qərrib diyarda,
Vətən yanğısına dözəsən gərək.

FƏDAYAM ONA

Saz tutub, aşılıq edəndən bəri,
Qulluq eyləmişəm Şahi-Mərdana.
Cəm olub sinəmdə haqqın kitabı,
Girərəm meydanda min cürə dona,
Fədayam ona.

Yarı ömrüm keçib meyxanələrdə,
Həmdəm olub mənə divanələr də.
Od salar gecələr pərvanələr də,
Əzəldən yanmağa öyrəşən cana,
Yaranıb yana.

Aşiq var, adı var, bir quru bəydi,
Adi söz, görərsən, qəlbinə dəydi.
Ağıldan kasaddı, tamamca səydi,
Tərslik damarında hopubdu qana,
Desəm, nə qana?

Ayrılan döy Əli doğma elindən,
Öluncə söz-söhbət düşməz dilindən.
Qaydasız oxuyub-çalan əlindən,
Sənətə də hörmət yetişir sona...
Haqqı kim dana?

BU GÜN

Eşidin, əyləşən dost adamları,
Yandırın, şamdana qoyun şamları,
Şirin şərbətinən dolu camları
Paylayın, nuş edək, əylənək bu gün,
Bəyin şərəfinə şənlənək bu gün.

Qaldırsın dəfçini zurnaçı lələ,
Bu toyun sədası yayılsın elə.
Bir yallı başlasın, verib əl-ələ,
Bir türkün başına cəmlənək bu gün,
Bəyin şərəfinə şənlənək bu gün.

Aşıq Əli, bir “Vağzalı” vurulsun,
Bəylə gəlin gəlsin, məclis qurulsun.
Oxusun aşıqlar, keflər durulsun,
Süzülsün badələr, dəmlənək bu gün,
Bəyin şərəfinə şənlənək bu gün.

ƏLDƏN GEDƏR

Tanrının hökmünə asikar olma,
Çəkər sayəsini, kar əldən gedər.
Ağladar göyləri bir an içində,
Sel-suya qarışar, bar əldən gedər.

Qoy uzaqdan gəlsin sorağın-səsin,
Yaradan nə verib, bəsindi, bəsin.
Özgə namusunu tapdayan kəsin,
Namusu tapdanar, ar əldən gedər.

Tapanda, hərisi olma daş-qaşın,
Səndən üz döndərər qohum-qardaşın.
Şeytan əməlinə qurşanar başın,
Züleyxa misallı yar əldən gedər.

Baxmasan bağına, olarmı bəhrən,
Paslanr kərəntin, korşalar dəhrən.
Qırılar mal-qaran, çürüyər nəhrən,
Tapılmaz üzünə, şor əldən gedər.

Ay Əli, həyatda gülərsə baxtın,
Amandı, işrətdə keçirmə vaxtın.
Düşərsən tələyə, çöyrülər taxtın,
Bağlanar bazarın, var əldən gedər.

KİŞİLƏR

Dost-düşmən içində yeri gələndə,
Sözünü mərdanə deyib kişilər.
Eşitmədim, filan yerdə nahaqdan
Kiminsə qəlbinə dəyib kişilər.

Evinin sirrini elə verməyib,
Mərđi dar ayaqda ələ verməyib,
Dərđi dağ olsa da, çölə verməyib,
Çəkib içindəcə, yeyib kişilər.

Gah nökrə olublar, gah da ki, ağa,
Bıqları yalandan batmayıb yağa.
Ay Əli, düşəndə, ağır yığnağa,
Aşığı nəmərlə döyüb kişilər.

GƏLƏR

Ötüşər zimistan, yetişər bahar,
Sevdalı günlərim yaz ilən gələr.
Könül dəftərimə haqqın öyündən
Misralar nəşəli, razılən gələr.

Qurular məclisim, ötər avazım,
Güldən bafa bağlar o sərvinazım.
Endirib yanıma şahım-şahbazım,
Sallana-sallana naz ilən gələr.

Elin xoş gününə şad olan Ürfan,
Eşqin atəşinə bad olan Ürfan,
Nadan məclisinə yad olan Ürfan,
Arif məclisinə saz ilən gələr.

SİRDAŞ OLMUŞAM

Dövrən dönüb, danəndələr köçübdü,
Söz-söhbətdən kəmə sirdaş olmuşam.
Naşı gəlib yol yoldaşım olubdu,
Aman Allah, kimə sirdaş olmuşam.

Fikirlər qoynunda fırlanır başım,
Yad cəhənnəm, yada dönüb qardaşım.
Axıb gedib sevinc dolu gözyaşım,
Dərd gətirən nəmə sirdaş olmuşam.

Dərviş olam, “Yahu” deyib çağlayam,
Yollar əzəm, mənzilimi haqlayam.
Ağladan yox, bir doyunca ağlayam,
Dəmnən düşüb, qəmə sirdaş olmuşam.

Dərdli Ürfan, dərd qaldımı, çəkəm mən,
Cəm ustadlar üzdənibdi, təkəm mən.
Dindirən yox, dərdli sinəm sökəm mən,
Üç tırınqı simə sirdaş olmuşam.

EŞQ ƏHLİ OLA BİLMƏZSƏN

Bir mələk eşqinə eşqə düşməyin,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən.
Yolunda can ilə başdan keçməyin,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən.

Qəlbində açılan baharın-yazın,
Quşlara səs verən qumru avazın,
Boynunda kəşkilin, çiyində sazın,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən.

Məcnun tək çölləri gəzməyin varmı,
Ünvansız yolları əzməyin varmı,
Kəbədən əlini üzməyin varmı,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən.

Ayağna keçirib taxta başmağın,
Susuz səhraları hey dolaşmağın,
Kərəm kimi qarlı dağlar aşmağın,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən.

Əliyəm, qəm dolu cəm gətir mənə,
Ruhumu tərpadən dəm gətir mənə.
Gecələr yanmağa şəm gətir mənə,
Yoxunsa, eşq əhli ola bilməzsən...

MƏN

Ömür-gün yoldaşıma

Ay Atlas, qürbətdə mah camalını,
Müdam xəyalıma gətirmişəm mən.
Gecələr yuxumda əzizləmişəm,
Gündüzlər köksümü ötürmüşəm mən.

Gül ətrinə görüş dəmi batmışam,
Harayına yaman gündə çatmışam,
Gözəllər fəvqünə qürrə atmışam,
Bəxt çəkib, adını götürmüşəm mən.

Səninlə gəzmişəm çölü-çəməni,
Düzmüşəm sinənə tər yasəməni.
Əliyəm, dünyada itirsəm səni,
Elə bil özümü itirmişəm mən.

VURULDUM

Ay bəxtəvər, bu məstanə könlümü,
Məst eyləyən əndazənə vuruldum.
Qara sazı ağ sinənə çəkəndə,
Həm sinənə, həm sazına vuruldum.

Bir mələksən mələklərin dəsində,
Nələr yoxdu zilli-bəmli səsində...
Oxuduqca külə döndüm pəsində,
Xoş ləhcəli avazına vuruldum.

Əli deyər, ömrün sonu xəzəldi,
Eşqin mənə hər bir şeydən əzəldi.
Səndə işvə, səndə naz da gözəldi,
Həm işvənə, həm nazına vuruldum.

MƏHƏBBƏTİM VAR

Ay nainsaf, sənə dünyalar qədər,
Sinəmdə sönməyən məhəbbətim var.
Sənin mənə qarşı vəfasızlığın,
Mənim sənə qarşı sədaqətim var.

Söylə, yadımdamı, tutub əlindən,
Öpdüm mənə “hə” deyən dilindən.
Qollarımın izi getməz belindən,
Səndə neçə belə əmanətim var.

Əliyəm, mən belə bilməzdim səni,
Yada peşkəş etdin mərmər sinəni.
Sən odsuz-ocaqsız yaqndırdın məni,
Sənlə məhşərədək ədavətim var.

GƏLƏ BİLMİRƏM

Əyyub, elim-obam gedəndən bəri,
Bir, ürəklə deyib-gülə bilmirəm.
Dərd mənə o vaxtdan şirinləşibdi,
Nə vaxt sərinləşər, bilə bilmirəm.

Hanı o nəğməli keçən illərim,
Yaralı “Dilqəmi” çalan əllərim,
Aşığsaxlayan ağır ellərim,
Dönüb qayıdarmı, hələ bilmirəm.

Səslə, darıxanda sən görüşünə,
Gəlsin Dəlidağdan çən görüşünə,
Əliyəm, bağışla, mən görüşünə,
Qoqub dərd əlindən, gələ bilmirəm.

HAÇAN GƏLƏRSƏN

Sən gedəli dərdim aşıb başımdan,
Dərdimin çarəsi, haçan gələrsən?!
Verdiyın vədənin, dediyın vaxtın,
Uzandı arası, haçan gələrsən?!

Gün batdı, Ay doğdu, hava qaraldı,
Günlər sıralandı, səbrim daraldı.
Gözlədim, gözümün kökü saraldı,
Gözümün qarası, haçan gələrsən?!

Müddətdi, xoş anı olmur vaxtımın,
Pozulub bəzəyi, zəri taxtımın...
Yaralı könlümün, küskün baxtımın,
Göynəyir yarası, haçan gələrsən?!

Əliyəm, təpiyib dilim-dodağım,
Vəsfini yazmaqdan dolub varağım.
Quruyub piltəsi, yanmır çırağım,
Öyümün çırası, haçan gələrsən?!

DÜZ AXTARMIŞAM

Ağlım kəsən gündən imkanım qədər,
Hər şeyi qələt yox, düz axtarmışam.
Sözü tez anlayan, işarət qanan,
Zəkalı baş, sərraf göz axtarmışam.

Sinəm şeir bağı – söz ləçəkləyən,
Varmı şirə çəkib, şan pətəkləyən.
Kədər alışıdın, qəm ətəkləyən,
Közümə bənzəyən köz axtarmışam.

Əliyəm, ərz edim tutduğum yolu,
Hər qələm tutana çəkəmədim qolu.
İçi müəmmalı, nəsihət dolu,
Ölçülü-biçili söz axtarmışam...

MƏN OLDUM

Qədir-qiymətini ilk məhəbbətin,
Bilməyən sən oldun, bilən mən oldum.
Dedin: Gəl görüşək... görüş yerinə
Gəlməyən sən oldun, gələn mən oldum.

Ey könül dünyamın nazlı nigarı,
Oldun eşqimizin sən günahkarı.
Dedin: qəlbimizi gəl bölək yarı,
Bölməyən sən oldun, bölən mən oldum.

Səsləsən, səsinə gələrəm, dedin,
Hicranın bağrını dələrəm, dedin.
Ay Əli, dərdindən ölərəm dedin,
Ölməyən sən oldun, ölən mən oldum.

**BİR SAZ OLA, BİR MƏN
OLAM, BİR DƏ SƏN**

Bahar fəsli quşlar nəğmə deyəndə,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.
Bənövşələr açıb boynun əyəndə,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.

Məclis quram sənin kimi gözələ,
Süfrəmizə sürəhilər düzülə.
Səməvətdən gəlmə şərab süzülə,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.

Çılğın səsim incələmə, bəmlənə,
Dalğın könlüm sevgi üstə cəmlənə,
Söhbət üçün ağ samavar dəmlənə,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.

Yorğun düşsəm ağır dağlar aşanda,
Dincim alam Xoşbulağın qaşında.
Durna gözlü bulaqların başında,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.

Mən Əliyəm, “Yahu” deyib neylərəm,
Minib eşqin səməndini teylərəm,
Cəhənnəmi cənnət-məkan eylərəm,
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən.

KÖNLÜM ARZULAR

Elimizdə nə var, nə yox, eloğlu,
Yaxın əzizləri könlüm arzular.
“Qarıblik bələdi qürbət ölkədə”,
Müddətdi sizləri könlüm arzular.

Söylə, bir xəbər ver Tovuz elindən,
Kəklikli, turaclı Ceyran çölündən,
Qavırdan aşanda yalın belindən,
Laləli düzləri könlüm arzular.

Bir zaman cəllad tək qəsdimə duran,
Könlümün evinə fitnələr quran,
Süzülüb, toylarda mənə göz vuran,
O qara gözləri könlüm arzular.

Gah axçalı-pullu, atlı-ulaxlı,
Gah da ömür sürən kürkü yamaqlı,
O köhnə söhbətli, qara papaqlı,
Nurani üzləri könlüm arzular.

Əliyəm, gün döyən göy yaylaqları,
Gözündən içdiyim buz bulaqları,
Bizim aşıqların oxuduqları,
Turşməzə sözləri könlüm arzular.

VAR

Sənsiz haytalanıb, elə dolmuşam,
Dəli çaylar təki çağlamağım var.
Qaçıb Məcnun kimi Kəbə-kuyindən,
Dərdimi çöllərə ağlamağım var.

Yolunun üstünə salıb binəmi,
Ziyarət eylərəm sən tək sənəmi.
Odlu nəfəsinə gərrib sinəmi,
Yaralı könlümü dağlamağım var.

Əliyəm, minmişəm qəm səməndini,
İstəməm dünyanın şəkər-qəndini.
Boynuma dolanan eşq kəməndini,
Zülfünün ucuna bağlamağım var.

DEDİ

Dedim: Hör zülfünü, görüm üzünü,
Qorxuram, xal düşər, hörmürəm, dedi.
Dedim: Gəl, gül dərək, düz yanağına,
Yanaqlarım güldü, dərmirəm dedi.

Dedim: Az naz eylə, hövsələm yoxdu,
Dedi: Qan salaram, kirpiyim oxdu.
Dedim: Gözəllərə zəkatım çoxdu,
Bihudə söyləmə, görmürəm, dedi.

Dedim: Bir, Əliyə aman verginən,
Dedi: Günahım var, fərman verginən.
Dedim: Gəl, xəstənə dərman verginən,
Mən loğman deyiləm, vermürəm, dedi.

BARIŞSIN

Gəl, ey canan, bu hicrana son qoyaq,
At zülfünü, gərdənimə dolaşsın.
Deyib-gülək, nəşəmizdən qalmayaq,
Qulac qollar incə belə sarışsın.

Qəlbim bir az sizin eldən inciyib,
Ayrı düşüb, əlim əldən inciyib.
Dodaq həsrət qalıb, dildən inciyib,
Bir busə ver, dodaq dilnən barışsın.

Əliyəm, ta dözəmmirəm oynuna,
Şahmar təki gəl dolanım boynuna.
Girim dümağ müşkü-ənbər qoynuna,
Qoy tərimiz bir-birinə qarışsın.

GETMƏ, AMANDI

Ey sənət mülkümün nəqşi-nigarı,
Eşqimin nübarı, getmə, amandı.
Lənət de şeytana, nolar, əlimdən
Alıb ixtiyarı, getmə amandı.

Getsən, gedişinə sevinər qəmim,
Sellənər gözyaşım, tükənər nəmim.
Sevdalar gölündə qərq olar gəmim,
Çevirib rüxsarı, getmə, amandı.

Əliyəm, ilboyu tutaram yası,
Dönüb Sənan kimi, olaram ası,
Alnımın yazısı, baxtımın taşı,
Könlümün qəmxarı, getmə, amandı.

BAŞINA DÖNDÜYÜM

Yüz gözəldən səni seçib, bəyəndim,
Könül verdim, həm başına döndüyüm.
Elə yansın bizə dəyib-dolaşan,
Necə yanır şəm, başına döndüyüm.

Görən gündən müştəq oldum özünə,
Şəkər dolu söhbətinə, sözünə.
Çıram sönər, mən fağırın üzünə,
Əgər baxsan kəm, başına döndüyüm.

Səndən ayrı üzüm-gözüm gülərmi,
Küsüb gedən ilham pərim gələrmi?
Səni məndən ayrı sala bilərmi,
Aləm olsa cəm, başına döndüyüm.

Sən olmasan, sənli dünyam təklənər,
Dəmli sazım qəm üstünə köklənər.
Mürğü-rumum yasa batıb, qəmlənər,
Üzər məni qəm, başına döndüyüm.

Mən Əliyəm, təbibimsən, həb gəlir,
Məlhəm üçün ləbim üstə ləb gəlir.
Gəlişinlə təbim üstə təb gəlir,
Dəmim üstə dəm, başına döndüyüm.

SAZ GƏTİR

Sənsiz, ey gül, könlüm evi talanıb,
Ayrılığın ürəyimə xal salıb,
Oylağımı boran alıb, qar alıb,
Gəl, özünlə bir ətirli yaz gətir,
Dərdimizi dağıtmağa saz gətir.

Məcnun kimi çox dolandım elində,
Meylim quşu yuva saldı telində.
And verirəm, bizə sarı gələndə,
Giley dolu söz-söhbəti az gətir,
Dərdimizi dağıtmağa saz gətir.

Əliyəm, gəl, eylə çara könlümə,
Vurma yara üstən yara könlümə.
Bu pərişan, bəxtiqara könlümə,
Bir az işvə, bir azca da naz gətir,
Dərdimizi dağıtmağa saz gətir.

GƏZƏNDƏN BƏRİ

Aləmə gen dünya dar olub mənə,
Yağı yaylağında gəzəndən bəri.
Qara camaat da gözümdən düşüb,
“Yanıq Kərəmi”yə süzəndən bəri.

Köksüm dağ ətrinə bələnmir, lələ,
Qanlı gözyaşlarım silinmir, lələ.
Aranım, yaylağım bilinmir, lələ,
Əlimi Murğuzdan üzəndən bəri.

Əliyəm, qaytarıb keçən çağları,
De, kim sevindirər mən tək ağları?
Könlüm yadırgayır ulu dağları,
Düşmənin nazına dözəndən bəri.

KÖÇƏ BİLMİRƏM

İnsanlar dəyişib, təbiət kimi,
Dostumu düşməndən seçə bilmirəm.
Ürəyim yananda, axar sulardan,
Etibar eyləyib içə bilmirəm.

Dağılıb-döyülsün belə gərdişi,
Tərsinə dolanmaq olub vərdişi.
Səbrim də tükənib, tutduğum işi
Yüz ölçüb, bir dəfə biçə bilmirəm.

Əliyəm, məsəl var qoy deyim barı,
“Ac toyuq yuxuda görərmiş darı.”
Könlümə düşübdü, Murğuzun qarı,
Arandan Murğuzə köçə bilmirəm.

MURĞUZUN

Nuh Nəbidən bəri bütün aləmi,
Götürübdü səs-sorağı Murğuzun.
Qəsəm olsun, neçə tarix oxunar,
Açılırsa, bir varağı Murğuzun.

Şimşək çaxıb, bir-birinə dəyərdi,
Yağan yağış çadırları döyərdi.
Dəyələrdə aşiq dastan deyərdi,
Xoş keçərdi hər yığnağı Murğuzun.

Zaman oldu, məlum oldu sizlərə,
Xaçpərəstlər yeriş etdi bizlərə.
Töküldülər gül-çiçəkli düzlərə,
Qana döndü xoş növrəği Murğuzun.

Görməyəydik o dəhşətli illəri,
Köçkün oldu Şah ocağının elləri.
Qara gəldi Qaraədiyın günləri,
Söndü, Allah, çil-çırağı Murğuzun.

Getdi əldən Kirkitlinin yaylağı,
Həyat çeşməsiydi Qotur bulağı.
Nazdı bulaq gözəllərin oylağı,
Cənnətiydi dörd qırağı Murğuzun.

Aşiq Əli, sənnən olmaz davası,
Qan ağlayır tərlanların yuvası.
Ərməğan et, bir “Qaytarma” havası,
Odur səndən umacağı Murğuzun.

YANDIM

El şairəsi Kəlbəcərli Qəribə xanıma

Ay Qəribə xanım, sən çəkən dərdin,
Birinə yanmadım, yüzünə yandım.
Bəlkə, İstisudan gələn var deyə,
Dirənib, yol çəkən gözünə qurban.

Bir zaman Vurğunla yaxın dost olan,
Şəmşirin dostunu etdilər talan.
Məmmədsiz, Qəmkeşsiz, Əyyubsuz qalan,
Dağlarına yandım, düzünə yandım.

Biçarə Sücaət yarandı baxtsiz,
Qaldı dar ayaqda yaraqsız, atsız.
Kəlbəcərdən gəlib, Gəncədə vaxtsiz
Məzara qoyulan üzünə yandım.

Əcəl kəməndinə saldı Bəhməni,
Zəhərli ilan tək çaldı Bəhməni,
Torpaq öz qoynuna aldı Bəhməni,
Ürəyində qalan sözünə yandım.

Əliyəm, Kərəm tək kəsildi bərəm,
Dolandım tay-tuşsuz, bağladım vərəm.
Əl açdım göylərə, görmədim kərəm,
Od alıb, odumun közünə yandım.

İNSANAM DEYİR

Mən necə odlanıb, yanmayım axı,
Şeytan da özünə insanam deyir.
Şirin bir məclisdə tez aralığı,
Qatan da özünə insanam deyir.

Lənət bu dövrana, lənət bu ana,
Ləkələr yaxıllar insan adına.
Borc alıb axırda, kəf gəlib sana,
Atan da özünə insanam deyir.

Çox şeydən halıyam, deyiləm naşı,
Pozğun bir adamın yığılmaz başı.
Bir anlıq ləzzətə doğma qardaşı,
Satan da özünə insanam deyir.

Zaman da dəyişib, o deyil daha,
Tar-qaval sazımdan olubdu baha.
Haqqı tapdalayıb min-min günaha,
Batan da özünə insanam deyir.

Ay Əli, dünyanın bax, bu çağında,
Qalmışam həyatın burulğanında.
Vətən əldən gedir, fil qulağında
Yatan da özünə insanam deyir.

O İLLƏRİ GƏZİRƏM

Qazan xan çox keçib Ceyran çölündən,
Ay Məzahir, o çölləri gəzirəm.
Beyrəklə su içib, Qazan gölündən
Məlhəm üçün o gölləri gəzirəm.

Yayda Murğuz yaylağında gəzərdim,
Sevdiyimə tər çiçəklər üzərdim.
Xəngəl üçün axşam qurud əzərdim,
Anam öpən o əlləri gəzirəm.

Payız fəsli yığnalardı ellərim,
Lal simlərə dil verərdi əllərim.
Dağlardı sazın üstə tellərim,
Qızqaytaran, o telləri gəzirəm.

Mən Əliyəm, gah bulandım sel kimi,
Gah duruldum toy-büsatlı el kimi,
İllər ötdü üstümüzdən yel kimi,
Soraq edib o illəri gəzirəm.

QARALANMAMIŞ

İntizarda qoyma bu qədər məni,
Gəl yetiş ürəyim paralanmamış.
Çəkib gözlərimə köçürüm səni,
Gedib gözəlliğin qaralanmamış.

Sənsiz qan ağlayır çəmənim-çölüm,
Uçub yaşılbaşı, boş qalıb gölüm.
Oxşayıb, könlümü algınan gülüm,
Oxlanıb hicrandan yaralanmamış.

Əliyəm, gül olam, sinəndə bitəm,
Yel olam, zülfünə toxunam, ötəm.
Tanrı lütf eyləyə, murada yetəm,
Ruhum bədənimdən aralanmamış.

QALANLARDAN OL

Kamil bir sənətkar olmaq istəsən,
Meylini sənətə salanlardan ol.
Alimlik adını ala bilməsən,
İnsanlığ adını alanlardan ol.

Məsəl var, atalar deməmiş hədə,
Əgər varın olsa istəyin qədər,
Çalış, Allahın da xoşuna gedər,
Arxasıza dayaq olanlardan ol.

Ay Əli, bu torpaq gəl-gəl edəndə,
Can quşundan nişan qalmaz bədəndə.
Elə qayğı göstər, eldən gedəndə
Elin yaddaşında qalanlardan ol.

DAĞLARA

Qaçqın oldum, Allah, şəhid olmadım,
Quru-quru könül verdim dağlara.
Dərdini bir qırnaq azaldammadım,
Üstəlik, dərd verdi dərdim dağlara.

Qarlı zirvəsini gün döyən zaman,
Dərin dərələrə süründü duman.
Gördüm camalını, çəkdim ah-aman,
Bir ağız bayatı dedim dağlara.

Əliyəm, deməyə sözüm qalmayıb,
İlləri saymağa dözümlü qalmayıb,
Üz tutub getməyə üzüm qalmayıb,
Günahkaram, necə gedim dağlara?..

A DAĞLAR

Açıla yolların, Allah eşqinə,
Səni ziyarətə gələm, a dağlar.
Dilə gələ düşmüş dillərin,
Dərdimi səninlə böləm, a dağlar.

Dinləyə sazımı göy yaylaqların,
Səs verə səsimə qayalıqların,
Söndürə yanğımı buz bulaqların,
Hicran dustağıyam hələm, a dağlar.

Əliyəm, qoynuna tökülüb yağı,
Tapdaq olub dədəmgilin oylağı.
Pərvəriş eyləyəm bu düşgün çağı,
Müqəddəs zirvəndə öləm, a dağlar.

YARIYANDADI

Məsəl var, Tanrının ruzi-qisməti
Yaranmış baxtından yarıyandadı.
Həyatın ləzzəti, ömrün nəşəsi,
Məhəbbətlə qoşa qarıyandadı.

İndi nə məhəbbət, kimi var gəzir,
Kimi qaval gəzir, kimi tar gəzir.
Kimi də axçalı bir nigar gəzir,
Hərə öz kefində, harayındadı.

Ay Əli, bu həyat çox hünərvəri,
Ayırıb qatardan, salıbdı geri.
Ehtiyac üzündən bir gözəl pəri,
Bir alçaq nakəsin sarayındadı.

GƏZƏSƏN GƏRƏK

Dərdimin loğmanı olmaq istəsən,
Lələm, o dağları gəzəsən gərək.
Əzib dərmanıma qatmağın üçün,
Dəlidağdan bir gül üzəsən gərək.

Çəkin dilboz atı, gəzin Dilcanı,
Vurğun tək dolaşın Mili-Muğanı.
Seyr etmək istəsən Azərbaycanı,
Quş olub göylərdə süzəsən gərək.

Aşıq Əli, günün xub keçsə harda,
Gedib dövrənini sürəsən orda.
Elə ki, qocaldın qərrib diyarda,
Vətən yanğısına dözəsən gərək.

ÇATAN DÖY

Söz adamı söz-söhbəti sevəndi,
Sənin kimi aralığı qatan döy.
Tələh sənə söz yerinə üz verib,
Üzdülükdə heç kəs sənə çatan döy...

Qulaq verdim, üç-dörd kəlmən oxundu,
Şeirə olan şövqüm daşa toxundu...
Söz sarıdan Tanrı payın yoxundu,
Bir kəlmən də ürəyimə yatan döy...

Mən Əliyəm, zor eyləmə əynimə,
Həqiqətdən don geymişəm əynimə.
Yazdıqların indiyədək beynimə,
Batmayıbsa, indən belə batan döy.

TƏCNİSLƏR

GÜLÜM, SƏN

(Təcnis)

Sinən olub cənnət bağım o gündən,
O bağında bülbül mənəm, gülüm sən.
Zənbur kimi güldən-gülə qonmaram,
Sən dünyada ən ətirli gülümsən.

Mən biçarə sizin eldən o yanam,
İnsafımı Kərəm kimi o yanam.
Bəlkə, qəmin qucağından oyanam,
Kənardansa gəl üzümə gülümsən.

Müjdə göndər, Əli gəlsin Tərtərə,
Təmannam var, qoy qarışsın tər-tərə.
Qoynundakı şəbnəm kimi tər-tərə
Aç yaxanı, mehman eylə Gülüm, sən.

YA SİNƏ-SİNƏ

Yarım gözəl qala, canım sağ ola,
“Sin”dən körpü salam, ya sinə-sinə.
Sevən sevdini görmək istəsə,
Ya aşkar dolana, ya sinə-sinə.

Dərin şövq əhliyəm, bir azca çalam,
Gəzdiyim yerlərə bir qanad çalam.
Ariflər düzülə, oxuyam, çalam,
Eşidənlər gələ ya sinə-sinə.

Əliyəm, əmrinlə ay ağa canım,
Sağ ikən odlana a yağa canım.
Günahsız qoyula ay ağa canım,
Qalmaya tənbehim ya sinə-sinə.

BEŞ DÜŞƏR

(cığalı təcnis)

İbadət əhlinə sayə düşərsə,
Səxavət əhlinə birə-beş düşər.
Mən aşiqəm, beş düşər,
Beş bilənə beş düşər.
Şahi-Mərdan taxtına,
Ömür-gündən beş düşər.
Həyy-Lam içində həmdinə yeddi,
Oxusan, isminə ayə beş düşər.

Şükür haqqa, vardım “Kufə” caminə,
Qonaq oldum abi-kövsər caminə.
Mən aşiqəm, caminə,
Nizaminə, Caminə...
Üzü haqqa səcdə qıl,
Xanə nədi, cami nə?

Misqalı-zərridə savab caminə,
Yarı on düşərsə, yarı beş düşər.

Əli üçün, “əlif-bey”di bir inci,
Cəmi hürufatda nədir birinci?!
Mən aşiqəm, bir inci,
Sədəf içrə bir inci.
Əbcədi sev, ram eylə,
Bir elmdi, bir inci!..

Simdə soruşarlar beşi birinci,
Cavabın layiqsə beşə... beş düşər.

SƏHƏR-SƏHƏR

(cığalı təcnis)

Sevdiyim, yuxudan oyadar səni,
Sazımda vurduğum gül, səhər-səhər.
Aşığı deyər, gül səhər,
Ləçəklənər gül səhər.
Ağlamaqdan ölmüşəm,
Güldür məni, gül səhər.
Üz öz əllərinlə, düz tellərinə,
Güllü bağçamızdan gül, səhər-səhər.

Sən mənim varlığım, sən mənim canım,
Rəhm eylə, incitmə, sən mənim canım.
Aşığı deyər, sən canım,
Sən cananım, sən canım.
İnan, of da demərəm,
Əgər alsan sən canım.
Pozma əhvalımı, sən mənim canım,
Xoş baxıb üzümə gül, səhər-səhər.

Qəribə şəh düşüb üzüm üstə, gəl,
Qoy üzün söykənsin üzüm üstə, gəl.
Aşığı deyər, üstə gəl,
Dağ çək sinəm üstə, gəl.
Az yemişəm dərdi-qəm,
Bir az da sən üstə gəl.
Əliyəm, qalmışam üzüm üstə, gəl,
Tut dəsdimdən, qaldır, Gül, səhər-səhər.

MÜNDƏRİCAT

N.Əhmədli. Əli Quliyevin ürfan dünyası.....	3
Ürfan Əlinin özü haqda dedikləri.....	8

ELM VƏ SƏNƏT ADAMLARININ ÜRFAN ƏLİ HAQDA DEDİKLƏRİ

Zəlimxan Yaqub. Hər ustad aşığı bir ürfan dünyasıdı	9
Məhərrəm Qasımlı. Saz dünyasının ürfanı.....	12
Musa Nəbioğlu. Aşığı Əli – Ürfan Əli	13
Məmməd İlqar. Var ol, aşığı Əli.....	14
Akif Səməd. Aldı, görək, nə dedi?!	15
Bəhrüzər. “Dilqəmi”nin mahir ifaçısı	16

ÜRFAN ƏLİYƏ İTHAF OLUNMUŞ ŞEİRLƏR

Zəlimxan Yaqub. Aşığı Əli, “Dilqəmi”ni bir də çal	17
Səlim Sinədəftər. Ay Dədə.....	19
Akif Səməd. Ay Əli	20
Sücaət. “Dilqəmi”n eşqinə.....	21
Nəsir Əhmədli. Çalan Əlidi.....	22
Alqayıt. Telli saz.....	23
Musa Ələkbərli. Əllini təzəcə aşırın kişi.....	24
Rəfail İncəyurd. Ozan Əli, pır Əli	25
Əbülfət İslam. Olaydım.....	26
İbrahim İlyası. Eşqinə.....	27
Məsim Kəlbəcərli. Aşığı Əli	28
Sabir Zöhrəmanlı. Göynədi.....	29
Eldar İsmayıl. Ay Allah.....	30
Fəxri Müslüm. Sinənə.....	31
Məzahir Ahyev. Əlidir	32
Cığatəl İsaqızı. Qəlyan.....	33
Pərvanə Şəm. Ay Əli.....	34
Cavan Alay. Aşığı Əli, bir “Dilqəmi” çalginən.....	35
İsmayıl Səfəroğlu. Qayıtsın.....	36

Ehtiram İlham. Aşıq Əliyə	37
Nazim Əhmədov. "Dilqəmi"	38

ÜRFAN ƏLİNİN POETİK YARADICILIĞINDAN SEÇMƏLƏR

GƏRAYLILAR

Hanı	39
Dərdin alım	40
Yaşayasan	40
Əllərinə	41
Otağında	42
Yolum düşsə o dağlara	42
İtər oldum	43
Dodağından	43
Olmuşam, gəl	44
Bağlayıbdı	44
Ölmürəmmi	45
Çay içərdim	46
Gülərmola	46

QOŞMALAR

Bitirsin gərək	47
Mənim	48
Gəlmişəm	49
Bir az	50
Türk qılıncı türkün sazı, aman hey... ..	51
Bəhmən Vətənoğluna	52
Ay nənə	53
Bir ana harayı yandırdı məni	54
Ünüksən, ayə	54
Köçənlərdənəm	55
Bilmirəm	55
Yerdəyəm	56
Duman gələ, çən gələ	57

Bu ceyran.....	58
Dünyanın	58
Gülə mən	59
Dağ olan kəsin	59
Bəs eylər	60
El arasında	60
Olmaz	61
Yaşlanmadınmı	61
Durnalar	62
Yana bilərmə?	63
Əyəndən olma	63
Köçdü deyənlər	64
Gəzirəm	64
Alacaq	65
Olmaya	66
Gəzəsən gərək	66
Fədayam ona	67
Bu gün	68
Əldən gedər	69
Kişilər	70
Gələr	70
Sirdaş olmuşam	71
Eşq əhli ola bilməzsən	72
Mən	73
Vuruldu	73
Məhəbbətim var	74
Gələ bilmirəm	74
Haçan gələrsən	75
Düz axtarmışam	76
Mən oldum	76
Bir saz ola, bir mən olam, bir də sən	77
Könlüm arzular	78
Var	79
Dedi	79
Barışsın	80
Getmə, amandı	80
Başına döndüyüm	81
Saz gətir	82

Ürfan Əli (Əli Quliyev)

Gəzəndən bəri.....	83
Köçə bilmirəm.....	83
Murğuzun	84
Yandım	85
İnsanam deyir	86
O illəri gəzirəm.....	87
Qaralanmamış.....	88
Dağlara	89
A dağlar	89
Yarıyandadı	90
Gəzəsən gərək.....	90
Çatan döy.....	91

TƏCNİSLƏR

Gülüm, sən.....	92
Ya sinə-sinə	92
Beş düşər	93
Səhər-səhər	94

**«Elm və təhsil» nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ**

Dizayn: Zahid Məmmədov
Texniki redaktor: Tünzalə Vahabova

Çapa imzalanmış **28.02.2017**.
Şerti çap vərəqi **6,25**. Sifariş № **560**.
Kağız formatı **60x90 1/16**. Tiraj **500**.

*Kitab “Elm və təhsil” nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.*

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.